

Satakunnan ammattikorkeakoulu
Sarja B, Raportit 10/2014

ISSN 1457-0696 (painettu)
ISBN 978-951-633-129-7
ISSN 2323-8356 (verkkójulkaisu)
ISBN 978-951-633-130-3

Copyright Satakunnan ammattikorkeakoulu, kirjoittajat ja kuvaajat

Julkaisija:
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Tiedepuisto 3, 28600 Pori
www.samk.fi

Toimitus: Tomi Kuusimäki, Saija Mustaniemi ja Petra Havu
Kuvat: Kolmioprojektin pilottien työryhmät
Taitto: Jatta Lehtonen, SAMK Viestintä
Paperit: Invercote Creato Matt 300 g (kannet) ja Multiart Matt 115 g (sisäsivut)
Paino: Eura Print Oy, Eura

SAMKin julkaisut luettavissa ja ostettavissa verkkokirjakaupassa osoitteessa: <http://samk.pikakirjakauppa.fi/>

Kuvataiteen, musiikin sekä sosiaali- ja terveysalan
ammattilaiset yhdistävät voimansa

Satakunnan ammattikorkeakoulu
Pori
2014

Sisältö

Johdanto projektipäällikkö Tomi Kuusimäki	9
PILOTIT	13
Hagelstamska skolan ja Kasavuoren koulu	15
Harjulan koulu	21
Jyllin kodit.....	25
Kuntoutuskeskus Kankaanpää ja Onnikoti	31
Musiikkitalo.....	45
Taidehalli.....	63
Tiistilän koulu	69
Villa Breda	77

OSALLISUUS	83
Tietopaketti terveysalan maailmaan Minna Kuusisto	85
Taiteilijana – Hilda Kozari	97
Tuottajana – Malin Gustavsson	101
Tilajana – Tuula Juhola	105
Asiakkaana – Jouko Huhtamaa	109
TULEMA	113
Arviointi Tomi Kuusimäki & Petra Havu	115
Jatkuvuus Tomi Kuusimäki, Saija Mustaniemi & Petra Havu	123
Lopuksi Suomen Taiteilijaseura, Suomen Säveltäjät, Taide- ja kulttuurialan ammattijärjestö TAKU ry	127

Johdanto

Tomi Kuusimäki

Kolmioprojekti sai alkunsa Suomen Taiteilijaseuran koordinoimasta esiselvityksestä. Tähän suuntaan vieneitä ajatuksia oli noussut esiin jo aiemmassa projektissa, ART360:ssa, jossa Suomen Taiteilijaseura ja Satakunnan ammattikorkeakoulu olivat mukana. ART360-projektissa testattiin, miten kuvataide voi olla mukana eri alojen kehittämisessä, yhtenä erittäin mielenkiintoisena alana hyvinvointisektori.

Kolmioprojektia edeltäneeseen esiselvityksen toteuttamiseen haluttiin mukaan myös muita näkökulmia kuin kuvataide. Suomen Säveltäjät ja Taide- ja kulttuurialan järjestö TAKU tulivat mukaan verkostoon ja toivat Kolmioprojektin

suunnitteluun oman tärkeän panoksensa. Esiselvityksen lähtökohtana pohdittiin, että kulttuurin ja hyvinvoinnin rajapinnalla on usein kyse uudenlaisen, yhteiskunnan rakenteisiin vakiintumattoman toiminnan luomisesta. Siihen liittyy paljon avoimia kysymyksiä: Kenelle hyvinvointipalveluita tulisi tuottaa? Millaiset valmiudet taiteilijoilla on hyvinvointipalveluiden toteuttamiseen? Mikä on kuntien rooli palveluiden ostajina? Millaista yritystoimintaa on olemassa tai tarvittaisiin? Millaista koulutus- tai kehitystoimintaa tarvittaisiin?

Esiselvityksen tuloksena nähtiin, että kuvataiteen ja säveltaiteen välittäjätoiminta on vielä jäsentymätöntä ja kulttuu-

riala vaatii lisää osaamista toimimiseen taiteen ja hyvinvointisektorin rajapinnassa. Taiteen toimijoiden osaamista ja verkostoja tulee kehittää, jotta taiteilijat ovat paremmassa asemassa palvelujen tarjoamisessa muun muassa hyvinvointisektorille.

Kolmioprojektin yksi kärki kohdistettiin erityisesti taide- ja kulttuurialan valtakunnallisten järjestöjen ymmärtämisen ja osaamisen kehittämiseen hyvinvointipalveluiden tuottamisessa. Projektin toiminnassa keskiössä olivat Suomen Taiteilijaseura, Suomen Säveltäjät ja Taide- ja kulttuurialan ammattijärjestö TAKU. Kolmio rakentui kuvataiteilijoiden, säveltäjien ja tuottajien muodostamaan verkostoon.

Toisena keskeisenä tavoitteena oli kehittää järjestöjen jäsenten valmiuksia toimia osana moniammatillista työryhmää ja lisätä verkostoitumista taiteilijoiden, tuottajien ja sosiaali- ja terveysalan toimijoiden kanssa.

Toiminnan näkyvin osa olivat yhdeksän eri kumppanin kanssa toteutetut yksitoista pilottiprojektia. Pilottiprojek-

tien työryhmät koostuivat pääosin kuvataiteilija-säveltäjä-tuottaja-työryhmistä. Pilottien kumppanit olivat pienistä vanhusten ja vammaisten hoivakodeista, kouluista ja erilaisista taiteen organisaatioista, jotka halusivat kehittää omaa yleisötyötään hyvinvointinäkökulmasta.

Julkaisussa esitellään pilottiprojektien toimintaa ja pohditaan alan järjestöjen tärkeää roolia alan kehittämisessä ja uusien toimintamallien luomisessa.

Kankaanpään Taidekoululla 13.6.2014
Tomi Kuusimäki

Kolmioprojektin tekijät

Riikka Talvitie

Riikka Wallin

Tomi Kuusimäki

Nadja Eckhardt

Merja Isotalo

Teemu Muhli

Minna Kuusisto

Sari Nokkanen

Petra Havu

Liisa Silventoinen

Saara Heinonen

Saija Mustaniemi

Ava Numminen

Jaana Häivälä

Carita Ahlqvist

Jukka-Pekka Lehto

Hilda Kozári

Paola Livorsi

Laura Läntinen

Sami Klemola

Sari Sarva

Heidi Lunabba

Malin Gustavsson

Anna-Leena Vilhunen

Miina Savolainen

Tuula Jukola-Nuorteva

Eeva Vekki

Kaisa Salmi

Juha Koskinen

Toini Tikkanen

Satu-Minna Suorajärvi

Kirsi Metsähuone

Pasi Lyytikäinen

Minna Leinonen

Jörg Schnabel

Pasi Eerikäinen

Mari Uusitalo

Timo Ronkainen

Timothy Ferchen

Sisällöntuotanto

Moniammatillisuus

Pilotit

Tasa-arvo

Tarinallistaminen

Kuuleminen

Saavutettavuus

Taidetyö

Yhteisö: Sovittaminen

Tuokio

Ohjaus

Muuta kuvaasi -oppilaiden johdantoluento

Hagelstamska skolan ja Kasavuoren koulu – muuta kuvaasi

Tasa-arvo- ja moninaisuuskonsultti sekä taiteilija työskentelivät yhdessä Kauniaisissa Hagelstamska skolanin ja Kasavuoren koulun opettajien ja 8:n luokan oppilaiden kanssa syksyllä 2013. Projektin tarkoituksena oli yhdessä työskennellä yli suomen- ja ruotsinkielien kielirajojen, tutkia normeja sekä kokeilla työkaluja ja menetelmiä rajoittavien, ulkopuolelle sulkevien normien murtamiseen koulussa. Tähtöittäenä oli pohtia yhdessä, miten yksilönä ja ryhmässä voi työskennellä sallivamman sosiaalisen ympäristön puolesta ja miten voi tuntea itsensä vahvemmaksi tilanteissa, joissa ei koe sopivansa normeihin.

Opettajille tarjottiin johdanto normikriittiseen ajatteluun interaktiivisella luennolla ja työpajassa sekä mahdollisuus syventyä teemaan omaan pedagogiseen työhön linkittyvissä ohjaustapaamisissa. Hagelstamska skolanin oppilaille järjestettiin Kaksoset-teemapäivä jonka aikana osallistujat kuvittelivat toista sukupuolta olevan kaksosen itselleen. Kaksoset-teemapäivänä tehtiin normeja näkyviksi muun muassa valokuvaamalla. Ne auttoivat oppilaita normatiivisen yhteiskunnan kohtaamisessa. Kouluille järjestettiin myös koulunvaihtopäivä, jolloin kahdeksasluokkalaiset saivat mahdollisuuden vaihtaa koulua päiväksi ja miettiä tätä kautta oman sekä vieraskoulun normeja ja käytänteitä.

Projektin tarkoitus

Projektin tarkoituksena oli nostaa esille rajoittavien ja ulkopuolelle sulkevien normien vaikutusta koulun arkipäivään. Projektissa haluttiin antaa oppilaille ja opettajille työkaluja näiden normien rikkomiseen sekä henkilökohtaisella että yhteistoiminnallisella tasolla.

Opettajien ohjauksen tavoitteena oli tukea opettajia näkemään ja ymmärtämään, miten normit muodostuvat toiminnassa ja miten niitä voi yhdessä oppilaiden ja kollegoiden kanssa muuttaa.

Vastuuhenkilöt

Taiteilija Heidi Lunabba toimi taiteellisena johtajana; hänen vastuullaan oli Kaksoset-teemapäivä. Lunabba myös valokuvasi teemapäivään osallistuneet oppilaat. Malin Gustavsson on konsultti, joka toimi prosessijohtajana. Hän

vastasi normikriittisestä oppimisprosessista ja opettajien ohjauksesta sekä teemojen tuomisesta oppimistilanteisiin. Hän toimi myös rehtoreiden ja opettajien yhteyshenkilönä. Molemmat tuottivat koulunvaihtopäivän yhteistyössä Haggelstamskan skolanin ja Kasavuoren koulun yhteyshenkilöiden kanssa.

Menetelmä ja osallistuminen

Projekti aktivoi taiteen, tiedon, aktiivisen osallistumisen ja koulujen välisen yhteistyön avulla rinnakkaisissa prosesseissa opettajia sekä oppilaita.

Kaikki kahdeksannen luokan oppilaat osallistuivat koulunvaihtopäivään, jossa he saivat mahdollisuuden pohtia, miten samankaltaisia tai erilaisia koulut ovat. Noin kaksikymmentä oppilasta ja heidän opettajansa osallistui sukupuolenvaihtopäivään. Kaksoset-teemapäivä perustui konseptiin ”Kaksoset”, joka käsittelee sukupuolinormeja ja

jossa kokeillaan näiden rikkomista. Osallistujat kuvittelivat toista sukupuolta olevan kaksosen itselleen. Millainen tämä henkilö olisi? Kaikki loivat oman kaksosen ja pukeutuivat häneksi yhden päivän ajaksi. Osallistujat valokuvasivat toisensa sekä omana itsenään että kaksosen roolissa.

Opettajat

Projekti käynnistettiin opettajien osalta teorialuennolla, jossa johdatettiin normikriittiseen suhtautumiseen ja annettiin esimerkkejä siitä, miten tämä voi auttaa yksittäistä opettajaa, toimintaa ja oppilaita. Johdannon tarkoitus oli herättää kiinnostusta ja inspiroida. Interaktiivisen luennon jälkeen projektin aikana annettiin jatkuvaa työnohjausta .

Kaikki opettajat saivat mahdollisuuden osallistua työnohjaukseen, jonka avulla he lisäsivät osaamistaan normikriittisestä pedagogiikasta, kehittivät työkaluja sallivampaan

opetukseen ja saivat tietoa siitä, miten oppilaita voi tukea tietäntyyppisten normien rikkomisessa. Gustavsson johti nämä kolme tilaisuutta ja ne keskittyivät oppimateriaaleihin, suhtautumistapaan ja kouluympäristöön.

Koska työskentely opettajien kanssa alkoi projektin alussa nousseista tarpeista, kysymyksistä ja pohdinnoista, työnohjauksen työkalut ja menetelmät sovellettiin osallistujille sopiviksi. Sekä teoreettinen johdanto että työnohaukset vaativat aktiivista panostusta, jotta prosessi voidaan juurruttaa omaan opettamiseen.

Uudet panostukset ovat usein kertapanostuksia jatkuvan prosessin sijaan, joten työnohjauksella haluttiin luoda jatkuvuutta muutostyöskentelyyn. Siinä annettiin tilaa pohdinnalle ja teemaan syventymiselle yksilöllisten tarpeiden mukaan. Apuvälineenä työnohjauksessa toimivat kaksikieliset materiaalit.¹ Normikriittinen suhtautuminen voidaan myös sisällyttää koulun ohjeistuksiin.

¹<http://www.tasa-arvokasvatuksessa.fi>; <http://www.normit.fi>

Johdanto ja työnohjaus johtivat moneen yksilölliseen oppimisprosessiin sekä vastuuhenkilöillä että opettajilla. Projektin päätyttyä opettajilla oli käytettävissään käytännönläheisiä normikriittisyyteen ja syrjinnän vastaiseen työhön liittyviä, omaan opetukseen sovellettavia, menetelmiä.

Oppilaat

Kouluihin haluttiin luoda sallivampi ympäristö sen suhteen millainen saa ja voi olla. Lunabba piti luennon normikriittisestä ajattelusta johdantona Hagelstamska skolanin sukupuolenvaihtopäivälle. Oppilaiden normikriittisestä ajattelusta saaman tiedon toivottiin seuraavan heidän mukanaan myös koulun ulkopuolelle. Gustavsson piti normikriittisen ja interaktiivisen luennon Kasavuoren kahdeksannen luokan oppilaille johdantona koulunvaihtopäivään.

Arviointi

Opettajat suorittivat arviointia johdantoluennon, menetelmätyöpajan ja työnohjaustapaamisten jälkeen. Ensimmäisessä työnohjauksessa osallistujat täyttivät kyselyn normeihin ja muutokseen liittyen, jotta he voivat verrata sitä omaan kokemukseen työnohjouksen jälkeen. Alkuarvioinnin tarkoitus oli antaa tietoa ryhmän tarpeista ja toiveista. Projektivastaavat tekivät myös oman arvioinnin yhteistyötä työryhmän sisällä, koulujen kanssa ja Kolmioprojektissa.

Mietteitä projektin kulusta

Tuottajan ja taiteilijan suunnitelmat sekä rohkeus kytkeä koulun tasa-arvokasvatus projektiin oli uutta, mielenkiintoista ja vaikuttavaa toimintaa. Tuottajan ja taiteilijan välinen yhteistyö ja kommunikaatio toimivat moitteitta. Toiminta tuntui heistä selkeältä sekä suunnitelmalliselta. Jotkut

opettajat olivat huolissaan työmäärän lisääntymisestä. Se otettiin huomioon suunnitteluvaiheessa.

Projektin suurimmat haasteet olivat siinä, miten saada kohderyhmä eli 8.-luokkalaiset mukaan ja motivoitumaan sekä siinä, miten päästä koulun arkeen ja saada lukujärjestykset ja aikataulut täsmäämään. Tämä toimi paremmin Hagelstamska skolanissa. Tuottajan ajatuksena oli lähtökohtaisesti, että tasa-arvokasvatuksen tulisi kuulua koulun tavoitteisiin.

Työryhmä koki projektin haasteellisena ja se yllätti tekijät vaikeudessaan. Työaika kului paljon yrityksiin saada ihmiset mukaan toimintaan, eikä motivointiin uhrattu työaika aina tuottanut tulosta.

Kaksoset-teemapäivän oppilaat kokivat epämotivoivaksi. Jälkeenpäin työryhmä oli sitä mieltä, että tulevaisuudessa on parempi tehdä työtä suoraan oppilaiden kanssa pienis-

sä ryhmissä eikä yrittää tavoittaa oppilaita opettajien välityksellä. Muutos toisi kaivattua tehoa toimintaan.

Tärkeiksi elementeiksi vastaavien projektien onnistumisen kannalta koettiin vastaanottavan tahon sitouttamisprosessi ylhäältä alas. Kouluissa olisi tärkeää varmistaa rehtorin sitoutuminen asiaan heti ensimmäiseksi.

*Harjulan koulun soiva veistos -työpajassa
ympäristötaiteilija Kaisa Salmi*

Harjulan koulu

– soivat veistokset

Nurmijärven Harjulan koululla toteutettiin lokakuun alussa vuonna 2013 ekologinen työpajaprojekti ”Soiva veistos”. Toteuttajina olivat ympäristötaiteilija Kaisa Salmi, säveltäjä Juha T. Koskinen ja tuottaja Eeva Vekki yhdessä Harjulan koulun oppilaiden ja henkilökunnan kanssa.

Tekijät

Tuottaja Eeva Vekki vastasi työpajatoiminnan toteutuksesta, viestinnästä, yhteistyöstä ja dokumentoinnista. Kolmioprojektin vastuuhenkilönä toimi Riikka Talvitie. Juha T. Koskinen on nykymusiikin säveltäjä, joka tuli esille sävel-

täjänä poikkeuksellisen nuorena. Ensimmäiset teokset saivat radioesityksensä Koskisen ollessa vain 16-vuotias, ja debyyttinsä orkesterisäveltäjänä hän teki 23-vuotiaana. Yli kaksikymmentävuotisen uransa aikana Juha T. Koskinen on säveltänyt viisi oopperaa, orkesteriteoksia sekä runsaasti kamarimusiikkia. Kaisa Salmi tunnetaan mittavista ympäristötaideteoksistaan; hän on muun muassa kukittanut Helsingin Rautatientorin ja muuttanut kadunpätkän yleiseksi piknik-alueeksi niin ikään Helsingin keskustassa. Tällä hetkellä hän valmistelelee suurperformanssia Lahteen. Salmella on paljon kokemusta erilaisista yhteisötaideprojekteista.

Työpajat

Kaikki Harjulan koulun oppilaat osallistuivat taidepajoihin. Pajoissa jokainen teki kierrätysmateriaaleista soivan veistoksen. Jokaisella veistoksella oli oma tarinansa. Materiaalit soivaan veistokseen tuotiin oppilaiden kotoa, kierrätyskeskuksista ja Nurmijärven UFF:n lajittelukeskuksesta. Kaikki materiaalit olivat käytettyjä, hylättyjä tai tarpeettomiksi koettuja. Lapset saivat kertoa tavaroille uuden tarinan oman teoksensa kautta.

Vapaaehtoisia oppilaita kuvattiin työpajoissa yksin ja ryhmässä myös videolle. Videolla oppilaat saivat kertoa teoksensa tarinan ja kokeilla minkälaisia ääniä esineistä voisi lähteä – teokset siis myös soivat.

Teoksista koottiin yhteinen näyttely koululle, ja osa teoksista lähti myös Klaukkalan kirkkoon pieneksi näyttelyksi marras-joulukuussa. Alkuperäinen tarkoitus oli, että Soiva veistos -näyttelyä olisi mahdollista tilata myös muihin tiloihin, mutta tämä ei toteutunut.

”Minulle on tärkeää, että lapset tulevat esille toisessa yhdessä kuin on totuttu. Näin lapset oppivat kommunikoimaan oman ympäristönsä välityksellä ja he huomaavat että yhteisön asioihin voi vaikuttaa”, kertoi toiminnan sisällöstä Kaisa Salmi.

Yhdessä työpajassa oli myös mukana UFF:n edustaja, joka kertoi lapsille yleisesti kierrätyksestä sekä kestävästä kehityksestä.

Työryhmätyöskentely

Kolmioprojektin työryhmä koki haasteellisena suurten lapsiryhmien ohjaamisen. Myös ohjattavien lasten motivaatio taidetoimintaa kohtaan saattoi vaihdella. ”Säveltäjiä ei ole ollut kovinkaan paljon tämän kaltaisissa hankkeissa, ja minua kiinnostaa tuoda säveltäjäyys uudenaiseen kontekstiin. Laitan projektissa myös itseni peliin: koen, että olemme lasten kanssa samalla lähtöviivalla ja uskaltaudumme yhdessä kohti jotain uutta äänen ja tarinoiden muodossa.

Auktoriteetit heitetään siis pois ja yhdessä tekemisestä syntyy koko juttu”, kertoi toiminnan lähtökohdista Juha T. Koskinen.

Työryhmän taiteilijoista tuntui, että projekti oli liian ylhäältä ohjattu eivätkä toiminnasta vastaavat taiteilijat voineet vaikuttaa toimintojen kulkuun haluamallaan tavalla. Myös projektin aikataulu suunnittelun aloituksesta toteutukseen tuntui taiteilijoiden näkökulmasta pitkältä. Muutamista ongelmakohtista huolimatta Harjulan koulun projekti onnistui lopulta hyvin ja kohderyhmä oli toimintaan tyytyväinen.

Kierrätyskamamassa

*Kiitos kun kävitte -näyttely,
Kankaanpään Taidekoulun galleria 2014*

Jyllin kodit

– läheisyyttä ja tarinallistamista

Jalmari Jyllin Säätiö on perustettu vuonna 1965 ikaalilaisen Jalmari ja Lyyli Jyllin testamentin tuella. Testamentin ohjenuorana oli toimia vanhuuden hyväksi. Jyllin Kodin seniorien asumis- ja palvelukeskus sijaitsee Ikaalisten keskustassa, Kyrösjärven rannalla. Jyllin Kodit tarjoaa Ikaalisten ja ympäristökuntien senioreille mahdollisuudet elinikäiseen asumiseen Jyllin Kodissa tai tukea mahdollisimman pitkään kotona asumiseksi.

Jyllin Kodit toimii sitoutuen vahvasti lähimmäisvastuun periaatteisiin. Nämä periaatteet ulottuvat kaikkiin Jyllin Kodin tehtävissä työskenteleviin henkilöihin, mikä näkyy Jyllin Ko-

din toiminnassa hyväksyvänä ja suvaitsevana ilmapiirinä, työntekijöille uskotun palvelutehtävän arvostuksena ja aito- na välittämisenä. Palvelu Jyllin Kodissa perustuu asiantun- tijuuteen, tutkittuun tietoon ja hyväksi koettuun käytäntöön seniorien hyvästä hoidosta ja huolenpidosta. Jokaisella asukkaalla on omahoitaja, joka vastaa palvelun suunnitte- lusta ja toteutuksesta. Asukkaan omaisella ja läheisellä on merkittävä rooli asukkaan hoidossa ja myös heillä on mah- dollisuus tukeen ja palveluihin. Jyllin Kodilla on monipuol- linen yhteistyöverkosto, jossa tutkimuksen, hoidon, kun- toutuksen, talouden ja kiinteistöhuollon eri ammattilaiset ja asiantuntijat toimivat yhteistyössä Jyllin Kodin ammatti-

henkilökunnan kanssa. Jyllin Kodit toimii myös aktiivisena opetuskenttänä alan opiskelijoille. (Jyllin kotien sivut, www.jyllinkodit.fi)

Kolmioprojektin viimeisin, Pirkanmaan pilotti toteutettiin Ikaalisissa, Jyllin Kodilla. Yhteistyö Kolmioprojektin ja Jyllin Kodin välillä sujui alusta lähtien mutkattomasti, sillä Jyllin Kodilla on oman tutkimus- ja kehittämistoiminnan johdosta erinomaiset lähtökohdat sekä motivaatio ulkopuolelta tuotettuun vapaa-ajantoimintaan ja kiinnostus sen kehittämiseen. Yhteyshenkilöinä Jyllin Kodilta toimivat toimitusjohtaja Pirjo Berg, kehitys- ja koulutus suunnittelija Niina Koskela ja kotivastaava Mari Mäntylä. Viestintää hoiti Jyllin Kodin tiedottaja Outi Kangaslampi.

Toimintamalli

Yhteistyökuvioista sovittiin ennen varsinaisen toiminnan alkua keväällä 2014 muutamassa eri palaverissa, joissa käytiin läpi muun muassa Jyllin Kodin toimintaa, asukkaiden

toimintakykyä ja -kuntoa sekä taidetoiminnan tarpeita. Niiden pohjalta asukkaat jaettiin ryhmiin kodeittain yhteistyössä henkilökunnan kanssa. Ryhmille järjestettävien taidetyöpajojen kesto ja ajankohdat sovittiin kaikille tasapuolisesti ja vapaa-ajan toimintaa lisääviksi, ei muuta poissulkeviksi. Ryhmäjako toteutettiin myös sillä ajatuksella, ettei kenenkään asukkaan tarvitse siirtyä paikasta toiseen työpajan vuoksi. Tämä pienensi ryhmäkokoja ja mahdollisti työpajan toteuttamisen suunniteltua pienemmällä henkilöresursseilla.

Työpajojen sisällöt lyötiin lukkoon vasta asukkaisiin tutustumisen jälkeen. Työpajaohjaajana ja tuottajana toiminut Saija Mustaniemi kiersi aamupäivän virikeohjaajan Mari Mäntylän kanssa Jyllin Kodin omilla aamupäivän viriketunneilla. Koteja on yhteensä viisi: Aionon Koti, Jussin Koti, Laurin Koti, Selman Koti ja Toivon Koti. Osallistuvia asukkaita kussakin kodissa oli keskimäärin viisi. Lopulliset työpajat päätettiin toteuttaa poikkeuksellisesti niin, että taiteilija-tuottaja Saija Mustaniemi oli niissä yksin, avustajina ainoastaan Jyllin Kodin hoitohenkilökunta.

Henkilökohtaisempi kontakti

Yksin toimiminen tuntui toimivalta ratkaisulta ainakin Jyllin Kodin asukkaiden näkökulmasta. Työpajatilanteista muodostui näin intiimimpiä. Asukkaiden oli todennäköisesti myös helpompi hallita vain yksi ulkopuolinen uusi tekijä. Yksin toimiminen tuntui synnyttävän nopeammin avoimesti keskustelevia suhteita ja loi luottamusta asukkaiden ja työpajaohjaajan välille. Ainoana ongelmana työpajojen yksin tuottamisessa oli työpajamateriaalien konkreettinen siirtäminen koteihin sekä kodeista toiseen. Tämä kuitenkin oli ratkaistavissa työpajasisällöillä ja niiden toteuttamisella kompaktimmista materiaaleista.

Toiminta organisoitiin ja tuotettiin pitkälti samalla kaavalla kuin muut Satakunnan pilotit: alussa osallistava yhteiskeskittely, tilaajan kanssa taidepalvelupolun kuvaus ja konseptit sekä asukaskontaktoinnin jälkeen lopulliset sisällöt hyväksyttäväksi tilaajalla.

Jyllin Kodin sisältönä tuotettiin monotypiaa, kollaasianiimaatiohahmoja, tarinointia sekä äänityöpajaa. Työpajoissa tuotetusta materiaalista työpajaohjaaja tuotti animaation, monotypiat sekä työpajakansion jokaiseen viiteen kotiin.

Arviointi

Jyllin Kodin työpajojen puolivälissä 10.4.2014 järjestettiin työpajanäyttely sekä väliarviointi Kankaanpään Taidekoulun galleriassa. Näyttelyssä oli esillä töitä myös Kuntoutuskeskus Kankaanpään aikaisemmista piloteista. Paikalle väliarviointiin oli kutsuttu Kuntoutuskeskuksesta vapaa-ajanohjaaja Tuula Juhola sekä Jyllin Kodilta kehitys- ja koulutussuunnittelija Niina Koskela ja kotivastaava Mari Mäntylä. Kolmioprojektista paikalla olivat taiteilija-tuottaja Saija Mustaniemi ja projektipäällikkö Tomi Kuusimäki.

Väliarvioinnin tavoitteena oli tarkastaa nykyinen toimintamalli sekä tarpeen mukaan toteuttaa muutoksia (palvelun

kehittäminen, toiminnan läpinäkyvyys sekä jatkuvuuden suunnittelu). Väliarviointi toteutettiin ”koe, kuuntele ja kiteytä” -menetelmällä, jossa vahvasti työpajatoiminnassa mukana olleet tilaajan yhteyshenkilöt kertoivat kokemuksiaan toiminnasta. Työpajaohjaaja selkeytti rakennetta, toi esiin haasteet sekä toiminnan mahdollisuudet. Palvelun tuottajan näkökulmasta väliarviointi, toteutettuna osallistavan yhteiskehittelyn metodeja mukaillen, toimi myös oman palvelun laadunhallinnan välineenä. Arvioinnin pääasiallisina kohteina olivat työpajatyöskentely, palvelumalli, asiakaskokemus sekä toiminnan sopimuksenmukaisuus.

Arvioinnissa syntyneen tiedon pohjalta nousi uusia toiminnan kehittämistavoitteita myös jatkoon. Arviointi suunniteltiin pidettävänä säännöllisenä työpajatoiminnassa. Taidepalvelupilotin väliarviointi selkeytti taas myös tuottajalle ja tilaajapuolelle sitä, mikä on realistista ja mahdollista toteuttaa kussakin tapauksessa, muun muassa henkilö-, tila- ja talousresurssien puitteissa.

Yhteenvedona: taidepalvelupilotti oli vastannut odotuksiin, ja tilaajan esittämät toiminnan arvot tai toimenpiteet oli siihenastisessa toiminnassa otettu huomioon. Kiitosta sai myös toiminnan asenne sekä kohdentaminen ja räätälöiminen suoraan asukkaille.

Taiteilija–tuottaja-näkökulmasta Jyllin Kodin pilotti onnistui hyvin juuri muissa piloteissa testatun rakenteen ja toimintamallin vuoksi. Yhteydenpito tilaajan kanssa sujui hyvin ja tilaajan motivaatio vastaanottaa asukkaille kohdennettua taidepalvelua oli kohdillaan.

Kymmenen työpajan aikana työpajaohjaajalle ehti jo muodostua suhteita sekä luottamusta asukkaisiin. Työpajojen tärkeimmiksi työmetodeiksi nousivat keskustelu ja kuuntele, niin sanotun hiljaisen tiedon esiin nostaminen sekä taideteosten luominen tämän pohjalta. Jyllin Kodille oli keskeistä, että myös taidetoiminnassa huomioitiin Jyllin Kodin arvomaailma ja lähimmäisvastuu.

Jyllin Kodilla testattiin pienimuotoisesti myös Satakunnan ammattikorkeakoulun kuvataiteen ja hyvinvointiteknologian yhteistyön innoittamana kosketusnäyttötuottamista. Asukkaat saivat kirjoittaa nimikirjoituksiaan sekä tehdä oman puumerkkinsä tabletin piirustussovelluksella. Tästä asukkailta tuli positiivisen yllättynyttä palautetta.

Jyllin Kodin toimintaa tullaan mahdollisesti jatkamaan opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamassa Satakunnan ammattikorkeakoulun Taiteen ja hyvinvoinnin palvelumanageri-hankkeessa syksyllä 2014. Tällöin keskitytään syvemmin taidepalvelupolun kuvaamiseen design for somebody-asiakasesimerkkinä sekä hyvinvointiteknologian hyödyntämiseen.

Keijo

*Jukka-Pekka Lehto Onnikodin
Värinä-konsertissa Jämijärven
seurakuntakeskuksella 2013*

Kuntoutuskeskus Kankaanpää ja Onnikoti – kokeiluja, konsertteja ja Värinä-taidenäyttelyn rakentamista

---

Taustaa

Kolmioprojektin Satakunnan pilottien toiminta käynnistyi marraskuun lopulla 2012 ja päättyi toukokuussa 2014. Pilottien suunnittelu aloitettiin jo keväällä 2012. Tavoitteena oli tuottaa kuvataidetta, musiikkia sekä hoiva- ja hoito-osaamista yhdistävää asiakaslähtöistä toimintaa ja keskittyä osallistavaan yhteiskehittelyyn, myös toiminnan arvioinnissa. Pilottien toteuttamispaikoiksi oli valikoitunut aikaisemman yhteistyön pohjalta palveluasumisyksikkö

Onnikoti Jämijärvellä sekä Kuntoutuskeskus Kankaanpää. Kuntoutuskeskus on ollut aktiivisena kumppanina muun muassa Satakunnan ammattikorkeakoulun taiteen ja kulttuurin hyvinvointitoiminnan kehittämisessä sekä muissa asiakkaiden viihtyvyyteen liittyvissä kehittämishankkeissa. Kolmioprojektin aihetta lähestyttiin monipuolisesti tarjoten asiakkaille noin puolen vuoden taide- ja musiikkisisältöistä työpajarupeamaa. Projektin puitteissa toteutettiin yhteensä noin 40 eri sisältöistä sekä muodoltaan monipuolista työpajaa.

Onnikodin sekä Kuntoutuskeskuksen työpajoista saatu palaute on ollut erinomaista, niin asiakkailta kuin myös asiakkaan asiakkailta. Kokonaisuudessaan Satakunnan pilotteihin ja niiden tapahtumiin osallistui noin 250 henkilöä.

Kuntoutuskeskus Kankaanpää

Vuonna 1991 valmistunut Kuntoutuskeskus Kankaanpää sijaitsee Pohjois-Satakunnassa, Kankaanpäässä. Keskus on Suomen johtava vaikeavammaisten kuntoutuspaikka. Kankaanpään kuntoutuskeskus tuottaa kuntoutusta myös työssä oleville ja iäkkäille ihmisille.

Lisäksi keskus tarjoaa työhyvinvointi-, liikunta-, teemaloma-, hotelli-, kokous- ja ravintolapalveluja. Asiakaspai-koja on 218 ja henkilökuntaa 170.²

Kuntoutuskeskus Kankaanpäässä toteutetussa Kolmioprojektin pilotissa tuotettiin 15 kuvataide- ja musiik- kisisältöistä työpajaa Kuntoutuskeskuksen asiakkaille

1.11.2012–30.4.2013. Työpajat tuotettiin Kuntoutuskeskus Kankaanpään tiloissa, lukuun ottamatta kahta työpajaa, jotka kokeellisesti vietiin lähellä sijaitsevaan Satakunnan ammattikorkeakoulun kuvataiteen yksikköön.

Kuntoutuskeskus Kankaanpään asiakkaat vaihtelevat tyky-kuntoutukseen osallistuvista ryhmistä aina vaikeavammaisiin yksilökuntoutujiin; asiakaspohja on iältään noin 20–65-vuotiasta. Kolmioprojektin työpajat oli suunnattu hyvinkin laajalle sekä vaativalle asiakaskunnalle. Kohde-ryhmän vaativuudesta johtuen Kuntoutuskeskuksessa Kolmioprojektin sisällölliseksi toimintateesiksi valikoitui kierrätys- ja helppotaide.

Kuntoutuskeskuksella järjestetään aktiivista vapaa-ajan toimintaa. Siellä on oma verstaatti, jossa on mahdollista tehdä muun muassa silkkipainoa ja keramiikkaa. Kolmioprojektin työpajat integroitiin tähän, jo olemassa olevaan toimintaan. Yhteys- ja kehittäjähenkilönä kuntoutuskeskuksesta Kolmioprojektissa toimi kädentaidon ohjaaja Tuula Juhola.

²<http://www.kuntke.fi>

Onnikoti

Onnikoti Oy on jämjärveläinen palvelukoti, jossa on noin 30 asiakaspaikkaa. Onnikoti tarjoaa ympärivuorokautista palveluasumista. Siellä järjestetään myös päiväparkkitoimintaa, joka mahdollistaa omaishoitajalle vapaapäivän ja osallistujalle viriketoimintaa.

Onnikodin pilotissa tuotettiin viisitoista taide- sekä musiikkisisältöistä työpajaa. Työpajat tähtäsivät onnikotilaisten taidenäyttelyyn Kankaanpään Taidekoulun galleriassa huchtikuussa 2013. Onnikodilla aktiivisia Kolmioprojektin toimintaan osallistuvia asiakkaita oli noin 15. Asiakkaat olivat noin 30–60-vuotiaita, suurin osa nuorena aikuisena vammautuneita. Onnikodilla asukkaat eivät juuri vaihtuneet, joten tässä yhteydessä oli mahdollista toimia työpajoissa hyvinkin jatkumollisesti sekä tavoitteellisesti.

Onnikoti on profiloitunut asiakkaitaan aktivoivana hoiva- ja hoitoympäristönä. Satakunnan ammattikorkeakoulu on

toteuttanut Onnikodilla vuosina 2010–2011 taide- ja hyvinvointihankkeen, Sata Lämmintä Sydäntä. Onnikodin henkilöstöstä Kolmioprojektin toimintaan oli sitoutettu toiminnanjohtaja Anne Lax sekä vapaa-ajanohjaajat Anniina Kulmala (lopetti 1.1.2013) sekä Anna-Liisa Leppihalme. Onnikodilla Kolmio-työpajojen toimintateesinä oli luovuuden ruokkiminen ja omaan tilaan vaikuttaminen.

Tuottaja

Satakunnan pilottien tuottajana toimi Saija Mustaniemi, joka on koulutukseltaan kuvataiteilija. Hän on toiminut Satakunnan ammattikorkeakoulussa noin viiden vuoden ajan erilaisissa taiteen, kulttuurin ja hyvinvoinnin hankkeissa koordinaattorina sekä tuottajana. Mustaniemi tuotti muun muassa taidesisältöisen hyvinvointihankkeen Sata Lämmintä Sydäntä vuosina 2010–2011. Siinäkin yhteistyökumppaneina olivat muun muassa Onnikoti sekä Kuntoutuskeskus Kankaanpää.³

³Lisätietoa: satalammintasydanta.blogspot.com
julkaisu <http://urn.fi> URN:ISBN:978-951-633-072-6

Tuottajan rooliin sisältyi Satakunnan piloteissa muun muassa työpajojen järjestäminen asiakkaan toiveiden mukaisesti. Tuottaja vastasi aikataulusta sekä budjetissa pitäytymisestä, työpajaohjaajien ohjaamisesta sekä perehdyttämisestä hyvinvointisektorille suuntautuvassa työpajatoiminnassa. Tuottaja toimi myös käytännön järjestelijänä sekä hoiti projektin viestintää paikallisesti.

Työpajaohjaajat

Satakunnan pilottien työpajoja olivat ohjaamassa kuvataiteilijat Carita Ahlqvist, Marjut Silvennoinen sekä Jaana Häivälä. Yhtenä työpajojen toimijana oli säveltäjä, huilisti Jukka-Pekka Lehto.

Kenelläkään työpajaohjaajista ei ollut aikaisempaa kokemusta vastaavasta taidetyöpajatoiminnasta, eikä muutoin kokemusta työskentelystä vammaisten tai vanhusten parissa. Toimijoiden taustat olivat erilaisia: Marjut Silvennoinen on toiselta ammatiltaan joogaohjaaja ja Jaana Häivälä

toimii myös hierojana. Carita Ahlqvist on kankaanpääläinen kuvanveistäjä, joka tutkii töissään ihmisten vuorovaikutusta sekä suhdetta ulkoisen ja sisäisen maailman välillä. Säveltäjä Jukka-Pekka Lehto työskentelee Porin Sinfonietissa ja on toteuttanut myös sävellyshankkeita muun muassa lapsille ja nuorille. Työpajaohjaajien työnkuvaan kuului työpajojen sisällön suunnitteleminen sekä itse työpajaohjaaminen.

Kolmioprojektin Satakunnan pilottien sosiaali- ja terveysalan työpajaohjaus tuotettiin Satakunnan ammattikorkeakoulun Soteekissa. Se on Satakunnan ammattikorkeakoulun sosiaali- ja terveysalan palvelukeskus, joka tarjoaa hyvinvointipalveluja opiskelijatyönä opettajan ohjauksessa. Soteekissa toimii sairaanhoitaja-, terveydenhoitaja-, sosionomi- ja fysioterapeutti (AMK) -opiskelijoita. Soteekki-ohjaajien työkuvaan kuului työpajoissa asiakkaiden avustaminen sekä toiminnan tarkkailu ja raportointi sosiaali- ja terveysalan näkökulmasta. Soteekki-yhteistyön vastuuhenkilönä toimi Minna Kuusisto.

Soteekin tavoitteena on tukea Satakunnan aluekehitystä edistämällä alueen yrittäjyyttä kehittämällä sosiaali- ja terveysalan opiskelijoiden yrittäjyysvalmiuksia ja tukea uusien yritysten perustamista jo koulutuksen aikana. Toiminta on käynnistynyt 1.4.2008 ja uusia ideoita ja palvelutuotteita otetaan käyttöön jatkuvasti. Soteekki tuottaa myös asiakkaan toiveiden mukaista, räätälöityä palvelutoimintaa. Kolmioprojektissa vaihtuvia Soteekki-ohjaajia oli yhteensä noin 10. Soteekki-ohjaajat vaihtuivat harjoittelujakson pituudesta johtuen noin viiden viikon välein.

Satakunnan pilottien toteuttamisessa oli vahvasti mukana myös Kankaanpään musiikkiopisto sekä musiikkiopiston opettajat, yhteyshenkilönä Ilona Hennen. Musiikkiopisto tuotti musiikin Jukka-Pekka Lehdon säveltämiin konsertteihin noin 20 nuoren huilistin voimin.

Toimintamalli

Toimintamalli Satakunnan pilotteihin hahmottui jo keväällä 2012 ja konkretisoitui syksyllä osallistavassa yhteiskehittelyssä, jossa mukana olivat asiakkaiden edustajat, tuottaja, työpajaohjaajat sekä projektipäällikkö Tomi Kuusimäki sekä Kolmion sosiaali- ja terveysalan mentori Minna Kuusisto.

Työpajamallinen toiminta valikoitui pilotteja ohjaavaksi rakenteeksi, sillä siitä oli jo aikaisemmin saatu asiakkailta hyvää palautetta. Toimintamallina se mahdollisti myös arviointiin pohjautuvia muutoksia joustavasti.

Toimintaa ohjaavia teesejä:

- Jokaisella on oikeus ja tasa-arvoinen mahdollisuus itse tehdä taidetta ja osallistua kulttuuritoimintaan.
- Taide edistää osallisuutta, yhteisöllisyyttä, arjen toimintoja ja ympäristöä.
- Taide ja kulttuuri ovat myös osa sosiaali- ja terveydenhuoltoa.
- Työhyvinvointia tuetaan taiteen ja kulttuurin keinoin⁴

⁴Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia, THL

Keinot

- Projektin työpajojen lopullinen muoto syntyy työpajoihin osallistujien kyvyistä sekä motivaatiosta (osallistava suunnittelu toiminnan käynnistäjänä).
- Monipuoliset ja matalankynnyksen työpajasisällöt, jatkuva analyysi sekä mukauttaminen ja toiminnan testaaminen.

Seuraava kaavio kuvaa Satakunnan piloteissa käytettyä toimintamallia. Mallissa edetään yhteiskehittelyn kautta monistettavaan, monialaiseen työpajakonseptiin.

Yhteiskehittely

Asiakkaat
(hyödyntäjät/käyttäjät)
Kehittäjät + mahdollistajat

ALUSTAVAT TOIMINTA-
SUUNNITELMAT

KONSEPTIT

TOIMINTAMALLIN VALINTA
TARJOUS/SOPIMUS

Toiminnan rakenne

TARKKA TOIMINTA-
SUUNNITELMA
1 kk ennen toteutusta
(toteutusjakso 1 vko, 2 vko tai 1 kk)

TOIMINNAN MARKKINOINTI
ja toimijoiden sitouttaminen
2 vko ennen toteutusta

MATERIAALIN HANKINTA
tilausjärjestelyt, henkilö-
järjestelyt, 1–2 vko ennen
toteutusta

Living Lab -kehittely

KEHITTÄMINEN
keskustellen/toiminnallistamalla
palaute asiakkailta ja
henkilöstöltä
REAGOINTI TARVITTAVIIN
MUUTOKSIIN

Toiminnan kehittäminen
palautteen pohjalta

Loppupalaute ryhmä-
keskustelussa
henkilöstö / asiakkaat

VALMIS MALLI

Työpajat

Kuntoutuskeskuksella toteutetut työpajat:

Aistitaide 21. & 28.11.2012

Luolamaalaus 5. & 12.12.2012

Mallipiirustus 16.1.2013

Lumiveisto 23. & 30.1.2013

Yhteisöveistos 6. & 20.2.2013

Huilukuvia-konsertti 13. & 27.2.2013

Mandala 6. & 13.3.2013

Puuvillamassaveistos 20. & 27.3.2013

Taidereippailu Taidekoululle ja helppo grafiikka 4. & 10.4.2013

Meditaatiomandala ja huilu osastolla 17.4.2013

Laululintu 22. & 29.11.2012

Laulupuu 13.12.2012

Mosaiikki 17. & 21.1.2013

Piipallero- ja kollaasimaalaus 31.1 & 7.2.2013

Omakuva ja omatila 14. & 21.2.2013

Maalataan pöydillä 7. & 14.3.2013

Digi ja Polaroid 21.3.2013

Onnikota 4.4 & 11.4.2013

Onnikota ja sipuli-istutus 18.4.2013

VÄRINÄ – taidenäyttely ja konsertti 24. & 29.4.2013

Molemmissa paikoissa testattiin eri sisältöisiä työpajoja. Kuntoutuskeskuksella järjestettiin myös muutama työpaja laitoksen ulkopuolella ja testailtiin kohdentamista eri asiakaspohjille. Kaikissa moniammatillisissa työpajoissa yhteistä oli yhteisötaiteeseen pohjautuva lähestymistapa sekä asiakkaiden sosiokulttuurinen innostaminen.

Työpajojen sisällöt vaihtelivat rauhallisesta ja intiimistä mandalatyöpajasta hyvinkin kovaääniseen sekä visuaalisilla ärsykkeillä varustettuun huilukonserttiin. Työpajoissa laadulliset arviointikriteerit nousivat määrällisiä tärkeämmiksi. Erityisesti Onnikodilla työskentelyssä henkilökohtaiset kontaktit sekä keskustelu olivat keskiössä.

Työpajoista muodostui koko yhteisön toimintaa, jossa taiteilijoiden ja asiakkaiden lisäksi aktiivisena oli myös hoitohenkilökuntaa. Jatkuvuutensa vuoksi työpajat muodostuivat osaksi arkea asiakkaille (Onnikodissa) mutta myös henkilökunnalle (erityisesti Kuntoutuskeskus Kankaanpäässä).

Kankaanpään kuntoutuskeskuksen sekä Onnikodin henkilökunnan sitoutuminen vaikutti työpajajakson onnistumiseen merkittävästi. Myös asiakkaiden osalta voi todeta, että taidesisältöiseen toimintaan valmiiksi sitoutettu ryhmä on helpompi motivoida toimimaan kuin satunnaiset sekä yksittäiset osallistujat.

Ohjaava arviointi

Työpajatoimintaan pohjautuva toimintamalli mahdollisti aidosti ohjaavan arvioinnin toteuttamisen. Arviointia kerättiin työpajojen toiminnan aikana ja analysoitiin siten, että tarvittavat muutokset pystyttiin tekemään seuraavaan työpajaan

mennessä. Ohjaavan arvioinnin näkökulmia ovat asiakas, henkilöstö, talous ja jatkuvuus.

Kirjallista asiakaspalautetta työpajoista tuli erittäin vähän. Osallistujilla oli mahdollisuus kirjoittaa terveiset työpajojen ”vieraskirjaan”. Vieraskirjaan tuli vain yksittäisiä mainintoja: *erittäin mukavaa, uudenlaista toimintaa, tätä lisää yms.* Tarkempaa palautetta asiakkaat antoivat vapaassa keskustelussa työpajaohjaajien kanssa. He keskustelivat työpajojen aikataulutuksesta, materiaalivalinnoista, töiden haastavuudesta ja siitä, miten he pystyvät hyödyntämään työpajojen tekniikoita. Soteekki-harjoittelussa olevat sosiaali- ja terveysalan opiskelijat tekivät työpajojen aikana havainnoiteja asiakkaiden reaktioista ja työpajan käytännön järjestelyistä.

Työpajoissa oli aina läsnä pilottikumppanin edustajana viirike- tai vapaa-ajanohjaaja. Keskustelut asiakkaan yhteishenkilöiden kanssa toivat merkittävän lisän asiakaspalautteeseen, sillä heillä oli kokemusta omien asiakkaidensa aiemmista työpajakokemuksista ja he olivat keskustelleet asiakkaiden kanssa myös nyt työpajojen välisenä aikana.

Asiakasnäkökulmaa ohjaavassa arvioinnissa tukevat työpajojen vastaanottavan tahon oman henkilöstön kokemukset. Jokaisen työpajan jälkeen työpajaohjaajat kävivät lyhyen keskustelun työpajan sujumisesta ja siitä, oliko asiakaskeskusteluissa saatu vinkkejä tulevan toiminnan sisältöön. Hyvä esimerkki sisältöjen suuntaamisesta oli valokuvaukseen liittyvien työpajojen lisääminen. Osallistujien virikeohjaaja Onnikodilta kertoi, että heidän asiakkailleen kuvaaminen ja kuvattavana oleminen on erittäin tärkeää ja näin työpajojen sisältöjä pystyttiin ohjaamaan kuvauksen suuntaan.

Henkilöstö keskusteli myös rooleista työpajoissa ja siitä, mitä vahvuuksia kullakin on työpajatyöskentelyyn liittyen. Keskustelut avasivat muutamassa tapauksessa työpajaohjaajien oman toiminnan kehittymistä ja osaltaan oman ammattikuvan selkiyttämistä. Aluksi oli havaittavissa, että työpajaohjaajat ottivat voimakkaasti taitelijaroolin ja tavoitteena oli taideteosten tekeminen. Työpajojen edetessä rooli ohjaajana vahvistui, ja toiminnan keskiössä oli asiakkaan tarpeet.

Yksittäisen pilotin taloutta tarkasteltaessa esiin nousee henkilöstön suuri määrä. Ainoastaan kehittämisprojektin rahoitus antoi mahdollisuuden taloudellisesti testata monen ammattiryhmän työskentelyä pilotissa. Osana normaalia toimintaa työpajojen tulee toimia pienemmällä henkilöstömäärällä ja yksittäiseen työpajaan käytetty henkinen ja rahallinen resurssi tulee mitoittaa pienemmäksi.

Yksittäisen työpajojen jatkuvuutta ajatellen näissä kahdessa pilotissa on luotu karkea toimintamalli, joka on monistettavissa eri kumppaneille. Työpajojen sisällöt on koettu toimiviksi kohderyhmälle. Tarvelähtöisyyttä pitää edelleen kehittää. Työpajat pystytään toteuttamaan pienemmällä henkilöstömäärällä ja eri alojen yhteistyö pystytään toteuttamaan niin sanottuna alihankintatyypisenä toteutuksena.

Yhteenvetona: työpajoista saatu palaute on ollut positiivista. Hoiva- ja hoitolaitosten asukkailla on ollut vaihtelua hieinan erilaisen päivätoiminnan johdosta ja työntekijät ovat saaneet uusia sisältöjä toimintaansa, erityisesti Kuntoutuskeskuksella.

Moni pilottien työpajoihin osallistuva asiakas ei kyennyt tuottamaan omin käsin juurikaan mitään ja kommunikointi oli estynyt. Muun muassa tämä haaste korostaa moniammatillisen työryhmän tärkeyttä sekä osallistavaa yhteiskehittelyä jo toimintaa kohdennettaessa ja suunniteltaessa.

Pilottien toimeliaampia osallistujia, erityisesti Onnikodilla, kannustettiin ja haastettiin jopa korkeatasoiseenkin taiteelliseen ilmaisuun. Tämän onnistumisesta hyvä esimerkki oli Onnikodin työpajajakson huipentuma: Väriä-taidenäyttely Kankaanpään Taidekoulun galleriassa 24.4.–15.5.2013. Se sai myös medialta kiitettävästi huomiota.

Satakunnan pilotit kokonaisuudessaan, sekä toimijoiden että asiakkaiden näkökulmasta, vastasivat ja jopa ylittivät niille asetetut tavoitteet. Uusia kokemuksia ja voimaantumista saivat myös taiteilijat sekä säveltäjä uudessa aluevaltauksessaan työpajaohjaajina. Palaute kaikkien ohjaavien taiteilijoiden suusta oli samansuuntaista: kiitollisuutta siitä, että sai olla tärkeässä toiminnassa mukana. Sosiaalinen

taide nousi terminä esiin pohdittaessa kuvataiteen dialogista ja vastuullista roolia yhteiskunnassa.

Media ja näkyvyys

Kolmioprojektin Satakunnan pilotit näkyivät paikallisessa mediassa hyvin. Muun muassa Satakunnan Kansa, Kankaanpään seutu ja Pohjois-Satakunta -lehti kirjoittivat tapahtumista.

Kolmion pilotit ovat näkyneet myös painetuissa markkinointimateriaaleissa, paikallisesti noin 20 erilaisella julisteella. Sähköisessä mediassa ja sosiaalisessa mediassa Satakunnan pilotit ovat näkyneet Kolmioprojektin blogissa, Kuntoutuskeskus Kankaanpään nettisivuilla sekä Ohjauskulma-hankkeen blogissa ja facebookissa.

Kevät 2014

Keväällä toteutettiin uusi Pilotti Kankaanpään kuntoutuskeskukselle. Pilotin tavoitteena oli vielä paremmin hahmottaa asiakkaiden toiveita Kuntoutuskeskuksen tarjoamista taidepalveluista. Pilotissa testattiin taidetyöpajojen järjestämistä koulutuksenomaisena toimintana. Sisältöinä oli kuvataiteen helpoimpia ja hinnaltaan huokeampia perinteisiä tekniikoita. Tavoitteena oli antaa kuntoutuksessa oleville henkilöille kokemus taiteen tekemiseen ja myös pidempiaikaiseen harrastamiseen.

Sisältönä tuotettiin muun muassa monotypiaa, asetelmamaalausta, pastellimaalausta, akvarellia sekä kosketusnäyttömaalausta. Sisällöt tuntuivat toimivan hyvin, sillä poikkeuksia lukuun ottamatta paikalla oli aina reilusti toistakymmentä innokasta kokeilijaa. Asiakkailta tuli paljon kiitosta toiminnasta. Perusteina oli useimmiten se, että tämä oli turvallinen ja helppo ympäristö tutustua omaan luovaan potentiaaliin.

Kuntoutujilla oli hieman organisoimatonta vapaa-aikaa iltaisin, ja tähän tyhjiöön taidekokeilut sopivat erinomaisesti. Myös tekniikoiden helppous yllätti monet osallistujat. Hyvin pienellä vaivalla sai aikaan näyttävääkin jälkeä. Erityisesti monotypia oli sellainen sisältö, joka lähti osallistujien mukana laajempaan kiertoon.

Kuntoutuskeskuksen kevään 2014 pilotissa tehtiin muutamia muutoksia verrattuna edeltävään toimintaan. Kokemukseen pohjaava parannus oli työpajan siirtäminen myöhemmälle ajankohdalle iltaan. Tämä tuntui toimivan: osallistujien määrä kasvoi. Myös sisällöt yksinkertaistettiin ja jokaisessa työpajassa jaettiin taustamateriaalia ja työpajatekniikkaohjeita kotiin vietäväksi. Myös kuntoutuskeskuksen henkilökunta, erityisesti kädentaito-ohjaaja tunsivat saavansa paljon uutta sisältöä omaan työhönsä. Eräs asiakas tykästyi kouluttavaan toimintaan niin paljon, että painotti valitsevansa kuntoutuspaikan juuri tämän vapaa-ajan taidetoiminnan perusteella.

Kuntoutuskeskuksella kokeiltiin myös muutamassa työpajassa Satakunnan ammattikorkeakoulun Hyvinvointia edistävän teknologian tutkimusryhmän kanssa ideoitua tasapainolautamaalausta. Maalauksen ideana oli antaa mahdollisuus itseilmaisuuksiin myös sellaisille kuntoutujille, joilla ei esimerkiksi käden puristusvoima riitä sudin tai muun piirtimen hallitsemiseen. Tasapainolautamaalaus yhdistää myös kuvataiteen fyysiseen kuntouttavaan toimintaan ja toimii myös matalan kynnyksen kenttänä tulevaisuudessa yksilön toimintaa tukevien ja helpottavien sovellusten testaamiselle.

Kuntoutuskeskuksen yhteistyötä jatketaan syksyllä 2014 Satakunnan ammattikorkeakoulun opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittamassa Taiteen ja hyvinvoinnin palvelumanageri -hankkeessa.

Elintarvikemaalauksia

Musiikkitalo

– kuule, minä sävellän!

Musiikkitalon pilottiprojektissa kehitettiin käynnistynyttä Kuule, minä sävellän! -hanketta ja laajennettiin sitä kuvataiteen keinoin. Projektin kohderyhmänä olivat teini-ikäiset nuoret. Projekti huipentui Musiikkitalon lastenviikolla 11.4.2013 järjestettyyn konserttiin.

Kuule, minä sävellän! on Musiikkitalon päätoimijoiden Taideyliopiston, Radion sinfoniaorkesterin ja Helsingin kaupunginorkesterin sekä Suomen Kansallisooppera ja Musiikkitalon yhteistyöhanke, joka käynnistyi lukuvuonna 2011–2012. Kuule, minä sävellän! tarjoaa suomalaisille lapsille ja nuorille mahdollisuuden säveltää ammattisäveltäjän johdolla ammattiorkesterien soittajista kootulle orkesterille.

Osallistujat

Musiikkitalon pilottiprojektin toteuttamiseen osallistuivat: Satu-Minna Suorajärvi, kuvataiteilija; KirsiMarja Metsähuone, kuvataiteilija; Pasi Lyytikäinen, säveltäjä; Minna Leinonen, säveltäjä ja Riikka Talvitie, tuottaja. Mukana oli myös seitsemän musiikkikasvatuksen opiskelijaa Sibelius-Akatemiasta (Margarita Haatanen, Emmi Salo, Asta Levy, Nacera Ketroussi, Toni Laine, Anu Keskinen, Aina-Leena Koivusalo) ja kouluttajat musiikkikasvatuksen lehtori Riitta Tikkanen ja säveltäjä Olli Kortekangas.

Lisäksi musiikkikasvatuksen opiskelija Sanna Sundström seurasi työpajoja tehdäkseen projektista pro gradu -työnsä. Loppukonsertissa esiintyi seitsemän muusikkoa ja kapellimestari. Muusikot edustivat Helsingin kaupunginorkesteria, Radion sinfoniaorkesteria ja Suomen Kansallisoopperaa. Kapellimestari opiskeli Sibelius-Akatemian kapellimestari-luokalla. (Jackie Shin, kapellimestari; Mari Uusitalo, huilu; Antti Hartikainen, oboe; Jörg Schnabel, klarinetti; Timo Ronkainen, käyrätorvi; Pasi Eerikäinen, viulu; Tapio Lydekken, kontrabasso; Tim Ferchen, lyömäsoittimet.)

Kolmioprojektin varsinaisena yhteistyötahona oli Musiikkitalo, mutta koska Musiikkitalo ei tuota muita sisältöjä kuin Lastenviikon yhteistyössä muiden Musiikkitalon päätoimijoiden kanssa, käytännössä yhteistyökumppanina oli Musiikkitalon päätoimijoiden yhteistyöryhmä, jossa on edustettuina kaikkien näiden tahojen edustajat. Musiikkitalon yhteyshenkilö oli tapahtumakoordinaattori Juha Ahonen ja käytännön yhteyshenkilö Taideyliopiston lehtori Riitta Tikkanen.

Pilotin yhteydessä järjestettiin myös Kolmioprojektin yhteinen elokuväsäveltämistä käsittelevä luento, jolla elokuva-säveltäjä Pessi Levanto esitteli työtään. Kutsu lähetettiin kaikille projektin taiteilijoille ja tuottajille.

Kuule, minä sävellän! -hankkeen taustaa

Musiikkitalon päätoimijat Sibelius-Akatemia (nykyään Taideyliopisto), Radion sinfoniaorkesteri ja Helsingin kaupunginorkesteri sekä Suomen Kansallisooppera käynnistivät yhteistyöhankkeen New Yorkin filharmonisen orkesterin Credit Suisse Very Young Composers -koulutusohjelman kanssa marraskuussa 2011. Suomessa projekti sai nimen Kuule, minä sävellän! Suomen ulkoasiainministeriö ja New Yorkin pääkonsulaatti ovat antaneet apuaan hankkeen suunnittelussa ja promootiossa niin Suomessa kuin kansainvälisestikin.

Tässä Kolmioprojektin pilotissa jatkettiin käynnistynyttä Kuule, minä sävellän -hanketta ja laajennettiin sitä kuvataiteen keinoin. Kolmioprojekti toi siis mukanaan kuvataiteen ja kuvataiteilijat⁵:

Credit Suisse Very Young Composers -koulutusohjelman on luonut New Yorkin filharmonisen orkesterin entinen kontrabasson äänenjohtaja, säveltäjä Jon Deak. Koulutusohjelmaa on toteutettu menestyksekkäästi New Yorkissa vuodesta 1995. Hanke sai alkunsa New Yorkin filharmonisen orkesterin Education-osaston kiinnostuksesta suomalaista musiikkikasvatusta, koulutusta ja osallistavaa taiteellista toimintaa kohtaan.

Vaikka mukana on arvovaltaisia toimijatahoja ja ansioituneita muusikoita, projekteissa tärkeimmässä roolissa ovat kuitenkin lapset ja nuoret. Jon Deak lähti liikkeelle omassa VYC-ideassaan ajatuksesta, että jokainen lapsi ja nuori on lähtökohtaisesti mu-

siikillisesti ajatteleva ja taiteellisesti luova olento, ja hän halusikin kertomansa mukaan löytää vastauksia kysymyksiin ”mitä on lasten musiikki” ja ”miltä lasten säveltämä musiikki kuulostaa”.

Kyse on siitä, että lapsilla ei vain ole samankaltaisia kieltä musiikillisten havaintojensa ja ideoittensa sanallistamiseen, eikä välineitä ideoiden kirjaamiseen, kuin mitä esimerkiksi ammattimuusikoilla on. Se ei tee lapsista Jon Deakin mukaan kuitenkaan yhtään vähempiarvoisia muusikoita – päinvastoin – musiikin kirjoittamisen säännöt, koulukunnat tai tyylisuunnat eivät ole rajoittamassa heidän musiikillista ajatteluun.

Jon Deak tuli Suomeen vuonna 2011 auttamaan ensimmäisen Kuule, minä sävellän! -projektin toteutuksessa. New Yorkista paikalle tuli myös säveltäjä Ilari Kaila, joka asuu ja työskentelee Yhdysvalloissa. He vetivät yhdessä ensimmäiseen projektiin liittyviä työ-

⁵Taideyliopiston Sibelius-Akatemian osallistavan taiteellisen toiminnan sivuilla: <http://www.siba.fi/art-and-research/audience-participation/kuule-mina-savellan/about>
New Yorkin filharmonisen orkesterin sivuilla: <http://nyphil.org/education/for-schools/very-young-composers>

pajoja sekä toimivat myös taiteilijaopettajina projektissa. Tavoitteena oli samalla myös jakaa osaamista. Kuule, minä sävellän! -projekteissa on aina mukana ammattisäveltäjien lisäksi myös Sibelius-Akatemian opiskelijoita sekä tarvittaessa muita ohjaajia.

Suomalaissäveltäjistä tähän mennessä mukana ovat olleet Olli Kortekangas, Jukka Linkola, Riikka Talvitie ja Jovanka Trbojevic. Mukaan on tulossa lisää säveltäjiä vuoden 2013 projekteihin.

Aikataulu

Toiminta jakautui kahteen osaan: kuvataide- ja sävellystyöpajoihin. Tämä selkeä kahtiajako toteutettiin käytännön syistä, sillä kuvataidetyöpajoihin tarvitsimme erillisen tilan, joka oli tarpeeksi iso ja jossa oli mahdollista hyödyntää erilaisia materiaaleja. Sisällöllisesti työryhmä kuitenkin pyrki edistämään taiteidenvälisyyttä.

Pilotti huipentui Musiikkitalon Lastenviikolla järjestettäviin avoimeen kenraaliharjoitukseen ja konserttiin to 11.4.2013 kello 12.30 ja 16.00. Kenraaliharjoituksessa oli noin 50 kuulijaa ja konsertissa noin 100. Konsertti pidettiin Musiikkitalon alalämpöissä, avoimessa tilassa.

Kuvataidepajat

Kuvataideosuuden lähtökohtana oli Satu-Minna Suorajärven ajatus 3D-graffiti -työpajoista, joissa eri tavoin toteutetut graffitit (esim. piirustukset, maalaukset, kolmiulotteiset veistokset, tietokonegrafiikat) muokataan videon ja animaation keinoin liikkuvaksi kuvaksi. Tämän jälkeen liikkuvaan kuvaan sävelletään musiikkia, jota ammattimuusikot esittävät.

Kuvataidepajoissa oli mahdollista kokeilla hyvin erilaisia tekniikoita. Pajat lähtivät käyntiin esittelemällä liikkuvan kuvan historiaa (mm. kuminauha-animaatio, plära), josta edettiin

animaatioiden ja videotaiteen maailmaan. Tämän jälkeen tutustuttiin tämän päivän ilmiöihin 3D-mallinnukseen ja 3D-tulostukseen sekä katsottiin esimerkkejä 3D-graffiteista. Graffiteja alettiin toteuttaa kuvanveiston avulla rakentamalla erilaisia muotoja styroksista ja maalaamalla niitä spraymaalien.

Kuvataidepajojen aikana musiikkikasvatuksen opiskelijat auttoivat nuoria erilaisissa työvaiheissa esimerkiksi animaatioiden tekemisessä. Tässä vaiheessa opiskelija–oppilasparit eivät kuitenkaan olleet vielä vakiintuneet, vaan osallistuminen oli vapaamuotoista. Ohjaajien tarve oli kuitenkin ilmeinen: tarvittiin apua animaatioiden muokkaamiseen tietokoneilla, kuvausasetelmien pystyttämiseen, äänien äänittämiseen ja soittamiseen – ja niin edelleen.

Nuoret olivat painokkaasti sitä mieltä, että kuvataidepajoissa esitellyt tekniikat olivat kaikki uusia, tärkeitä ja kiinnostavia. He eivät rajoittaisi mahdollisuuksien määrää.

Sävellyspajat

Sävellyspajat käynnistyivät yhteisillä harjoituksilla musiikin perusasioista: melodia, rytmi, harmonia. Näiden esittelyyn kehitettiin yhteisiä harjoituksia, joita oli myös kokeiltu aikaisemmissa Kuule, minä sävellän! -työpajoissa. Osa harjoituksista tehtiin ryhmissä, osa pareittain.

Sävellyspajojen aluksi kullekin nuorelle annettiin vastuuohjaaja (musiikkikasvatuksen opiskelija), joka vastasi nuoren musiikillisten ajatusten kirjaamisesta nuoteiksi.

Sävellyspajojen edetessä kaikki seitsemän muusikkoa kävivät myös esittelemässä soittimiaan vapaamuotoisesti. He kertoivat perusasioita äänialasta ja soittotekniikoista, ja joissakin kokeiltiin pieniä improvisaatioita nuorten tekemien animaatioiden kanssa. Jokainen esittely kesti noin 45–60 minuuttia. Nuoret saivat itse valita kokoonpanon omaan kappaleeseensa näiden seitsemän instrumentin joukosta.

Varsinainen säveltäminen tapahtui yleensä niin, että kaksi nuorta ja yksi opiskelija olivat yhdessä luokkahuoneessa, jossa oli piano käytettävissä. Opiskelija kirjasi nuorten ajatuksia vuorotellen. Aika nopeasti kuitenkin nuoret halusivat siirtyä tietokonehuokkaan kirjoittamaan nuotteja puhtaaksi nuotinkirjoitusohjelmalla. Tästä oli se hyöty, että he samalla kuuluivat säveltämiään ideoita midin avulla. Eri ryhmät toimivat eri tavoin.

Sävellyksille annettiin selkeä deadline, johon mennessä myös soittajien stemmojen tuli olla valmiita. HKO ja RSO auttoivat nuottien monistamisessa ja nitomisessa. Partituurit annettiin kapellimestarille päivää ennen harjoituksia. Harjoituksiin tehtiin selkeä aikataulu, sillä aikaa kullekin kappaleelle oli vähän.

Kuvataiteilijat olivat läsnä myös sävellyspajan aikana, jotta nuoret saivat yhdistettyä kuvalliset ja musiikilliset ideat toisiinsa. Työtavat olivat hyvin erilaiset eri nuorilla. Yksi nuorista halusi pelkän sävellyksen ilman kuvaa.

Projektin käynnistyminen

Pilotin tuottaja rekrytoitiin valintaprosessilla. Musiikkitalon edustaja oli läsnä rekrytoinnissa ja esitti jo silloin epäilyksenä siitä, onko ulkopuolisen tuottajan mahdollista toimia rakenteissa (Musiikkitalo, HKO, RSO, Taideyliopisto), joissa on jo toimiva ja samalla suljettu tuotanto-organisaatio. Ulkopuolinen tuottaja ei esimerkiksi pääse varaamaan luokkia tai saa kulkulupia projektin käyttöön.

Asiaa lähdettiin kokeilemaan sillä ajatuksella, että tuottajan tehtävä olisi erityisesti koordinoida pilotin toimintaa, tapaa-misia, aikatauluja, materiaalihankintoja ja muita käytännön järjestelyitä, ikään kuin Musiikkitalon vastuuhenkilön assistenttina. Musiikkitalon edustaja toivoi, että Riikka Talvitie tuottaisi pilotin, koska tunsi sisällön hyvin. Tämä järjestely toimi, pohjautuen toimijoiden tuntemiseen entuudestaan. Sisällöllinen osaaminen auttoi myös aikataulutuksen laatimisessa.

Työryhmän työskentely

Musiikkitalon pilotti oli erittäin pitkä ja työläs. Työmäärä jakautui epätasaisesti työryhmän jäsenten kesken. Kuvataiteilijoiden työskentely tuntui selkeästi ”hitaammalta” säveltäjien näkökulmasta katsottuna. Työryhmän kommunikointi sujui hyvin, mutta vastuu jakautui epätasaisesti.

Yhteiskehittäminen

Pilotti käynnistettiin kolmepäiväisellä koulutuksella, joka oli pakollinen Musiikkitalon pilotissa oleville taiteilijoille ja vapaaehtoinen muille Kolmioprojektin taiteilijoille ja tuottajille.

Koulutuksessa kokeiltiin ja kehitettiin yhdessä erilaisia ryhmäopetukseen liittyviä harjoitteita, tutustuttiin säveltäjän työhön ja lisäksi pyrittiin löytämään pedagogisesti kiinnostavia työkaluja kuvan ja musiikin yhdistämiseksi keskenään. Koulutuksen perusajatuksena oli se, että eri alan ammatti-

laiset tuovat oman asiantuntemuksensa mukaan yhteisen pedagogian kehittelyyn. Koulutuksen lopuksi myös suunniteltiin tarkempi aikataulu siihen, miten työskentely etenee kunakin päivänä ja kuka vastaa mistäkin.

Haasteet ja onnistumiset

Iso haaste oli nuorten löytäminen. Rekrytointi tapahtui käytännössä seuraavasti: Aikaisemmissa Kuule, minä sävel-län! -työpajoissa nuorten rekrytointi oli tapahtunut Suomen Kansallisoopperan kautta. Heillä on yhteistyötoimintaa Espoon, Vantaan ja Kauniaisten kaupunkien kanssa. Kutsukirjeet lähtivät tässäkin tapauksessa heiltä. Useimmissa kouluissa kirjeet ohjattiin musiikinopettajille ja vapaaehtoisia kysyttiin heidän kautta.

Tällä kertaa kuitenkin työpajat olivat sen verran pitkiä, että ilmoittautumisia tuli vähemmän ja ne kasaantuivat samoille aktiivisille kouluille. Kun ryhmä oli täynnä, tuli uusi ongel-

ma: Espoon yhdestä koulusta peruttiin osallistumisia aivan viime hetkellä. Tätä korjattiin laittamalla pikaisesti viestiä kaupunkien nuorisohjaajille, mutta se ei tuottanut tulosta. Tämän jälkeen sanaa levitettiin Musiikkiopistojen kautta ja näin saatiin paikat täytettyä.

Riikka Talvitie kirjoitti Kolmannen lähteen kirjaan näin⁶:

Kolmioprojektin tavoitteissa on lähdetty siitä, että pilottien kohderyhmät ja taiteellisen toiminnan sisältö kehitellään yhteistyössä asiakkaan kanssa. Tämän yhteiskehittelyn seurauksena usean pilotin kohderyhmäksi on valikoitunut 13–16-vuotiaat yläkoululaiset nuoret. Tällaisia pilottiprojekteja ovat Musiikkitalossa tapahtuva Kuule, minä sävellän! -projekti, Taidehallin työpaja Aistihäiriö, Espoon EMMAssa toteutettava animaatiopaja 10.-luokkalaisille ja Kauniaisissa toteutettava yläasteiden välinen yhteistyöprojekti. Kussakin pilotissa toivottu kohderyhmä poikkeaa toisistaan.

Musiikkitalossa ryhmä koostuu eri puolilta pääkaupunkiseutua tulevista yksittäisistä nuorista. Taidehallissa työpaja-

joihin osallistuvat koululuokat, joista osa on erityisluokkia tai pienryhmiä. Espoossa työpaja suunnataan yhdelle koululuokalle, kun taas Kauniaisissa koulujen välinen yhteistyö on tärkeässä roolissa.

Projektin sisällä on käyty keskustelua ja kokeiltu toimintatapoja, miten erilaisia nuorisoryhmiä lähestytään ja tavoitetaan. Vaivattomin tapa on laittaa viestiä koulujen kautta joko kokonaisille koululuokille tai yksittäisille asiasta kiinnostuneille nuorille. Helsingin kouluja lähestyttäessä on hyödynnetty Helsingin kulttuurikeskusta.

Tällaisella yleisellä haulla saadaan mukaan aktiivisimpia kouluja ja valppaita, harrastavia nuoria, mikä takaa taiteellisen ja pedagogisen työn kannalta antoisin lopputuloksen.

Toisaalta projektissa on pohdittu, miten kutsu työpaja-joihin tavoitaisi laajemmin koko nuorison, myös sellaisten koulujen oppilaat, jotka eivät aktiivisesti etsi

⁶<http://www.kolmaslahde.fi/tietoa/casebook>

uusia toimintatapoja ja virikkeitä. Erityisesti isoissa kunnissa koulujen yhteyshenkilöiden ja taideaineiden opettajien aktiivisuus vaikuttaa huomattavasti koulun ulkopuoliseen taiteelliseen toimintaan osallistumiseen. Jotta eri koulujen oppilaille tarjottaisiin tasapuolisesti mahdollisuuksia, tulisi viestinnän olla henkilökohtaisempaa ja täsmällisempää, sekä sitä tulisi tehdä yhteistyössä kaupungin kulttuuritoimen kanssa.

Erityisen haastava kysymys on, miten suunnata työpajat niin, että mukana olisi hyvin erilaisia nuoria, myös sellaisia, joilla ei ole musiikki- tai kuvataidetaustaa. Tällöin mahdollisuus on avata hakumenettelyä nuorisotyön suuntaan tai vaihtoehtoisesti lähestyä koulujen erityisluokkia. Erityisluokkien mukaantulo voi tapahtua joko opettajan ja rehtorin päätöksellä tai vaihtoehtoisesti oppilaiden oman kiinnostuksen kautta.

Jos nuorten osallistumisessa painotetaan vapaaehtoisuutta ja sitoutumista, työpajojen ympäristö (esim. taidemuseo tai Musiikkitalo) voi asettaa suuren kynnyksen osallistumiselle. Erityisryhmien sosiaalinen paine voi joissain tilanteissa olla niin suuri, etteivät yksittäiset oppilaat uskalla ilmaista kiinnostustaan taiteellista toimintaa kohtaan.

Kolmioprojektin eri piloteista käy ilmi, että erilaisten nuorisoryhmien lähestyminen vaatii projektin tai organisaation työntekijöiltä huomattavaa ymmärrystä nuorten elämästä. Oikean kohderyhmän löytämiseksi on jo rakentunut erilaisia yhteistyöverkostoja, joiden hyödyntäminen on olennainen osa hanketyötä.

Jos osallistujien valinnassa painotetaan vapaaehtoisuutta, voi nuorten sitouttaminen projektiin osoittautua yllättävän haastavaksi. Työpajojen vieras ympäristö (esimerkiksi taidemuseo tai Musiikkitalo) tai uudet sosiaaliset haasteet voivat asettaa kynnyksen osallistumiselle.

Rytmikone

Lisäksi erityisryhmien sosiaalinen paine voi joissain tilanteissa olla niin suuri, etteivät yksittäiset oppilaat uskalla ilmaista kiinnostustaan taiteellista toimintaa kohtaan. Tällöin työpajojen sisältöä tulisi suunnitella ja räätälöidä yhteistyössä oppilaiden kanssa sitoutumisen lisäämiseksi. Toimintaa tulisi myös tuoda lähemmäksi oppilaiden arkiympäristöä. Kolmioprojektin Musiikkitalon pilotin kohdalla on erityisesti etsitty ratkaisua työpajojen sisällön ja toivotun kohderyhmän väliseen epäsuhtaan.⁷

Konsertin toteuttamisessa oli selkeitä käytännön ongelmia kuvan suhteen. Musiikin harjoittamiseen oltiin varauduttu, se oli tehokasta ja toimi hyvin. Kuvan ja musiikin synkkäminen on kuitenkin haastavampi tehtävä. Siinä onnistuttiin sattumanvaraisesti.

⁷<http://www.kolmaslahde.fi/tietoa/casebook>

Kuvataiteen materiaalit ja tilat

Kuvataidepajojen tilana toimi T-talon tanssisali. Tila oli riittävän suuri ja mahdollisti erilaisia kuvataiteen menetelmiä, mutta jatkossa materiaalien varastointi ei ole mahdollista. Jos lapsille ja nuorille halutaan tarjota erilaisia teknisiä vaihtoehtoja, tulee materiaalien hankkiminen projektikohtaisesti erittäin kalliiksi ja hankalaksi. Yhteistyön kuvataiteilijoiden kanssa tulisi sisältää selkeät materiaali- ja tilapuitteet tai vaihtoehtoisesti työpajojen sisältöä tulisi rajata kuvataiteen lajin mukaan. Valokuva- ja mediataide on mahdollista myös esimerkiksi Musiikkitalon tiloissa.

Osaamistarpeet

Esiin nousi yksinkertaisia työkaluja, tietokoneohjelmia, joita taiteilijat eivät osanneet käyttää. Kuvataiteilijoilla tällainen on iMovie-videoeditointi. Säveltäjät eivät taas osanneet käyttää Sibelius-nuotinkirjoitusohjelmaa, sillä he käyttävät normaalisti toista ohjelmaa. Mukana olevilla taiteilijoilla tulisi

olla kiinnostusta uusien työkalujen opetteluun, varsinkin jos ne ovat sellaisia, joita nuoret voivat käyttää ilmaiseksi tai suhteellisen halvalla kotonaan.

Kommunikointi

Työryhmän jäsenet toimivat erittäin hienosti asiakkaiden eli nuorten kanssa. Palaute siitä on ollut erittäin myönteistä. Sen sijaan työryhmän kesken oli joitain kommunikaatio-ongelmia. Työryhmä työskenteli yhdessä Sibelius-Akatemian opiskelijoiden kanssa. Opiskelijat olisivat toivoneet selkeämpää työnjakoa ja suunnittelua kullekin päivälle. Taiteilijat sen sijaan halusivat antaa nuorille mahdollisuuden pitää työnsä avoimina mahdollisimman pitkään, jotta kuvan ja musiikin suhde kehittyisi. Projekti vaati selkeää riskinsietokykyä.

Työpajan aikana kokeiltiin niin kutsuttua kiertävää puheenjohtajuutta: kukin Sibelius-akatemian opiskelija oli vuorollaan puheenjohtaja, joka vastasi seuraavan työpajapäivän

suunnittelusta ja aikataulun etenemisestä työpajan aikana. Puheenjohtaja myös veti erilaisia leikkejä ja harjoitteita. Nämä leikit/harjoitteet olivat hyvin opettavaisia Kolmioprojektin taiteilijoille. Ehdotettiin myös, että tulevissa työpajoissa olisi hyvä aloittaa jokainen päivä yhteisellä palaverilla taiteilijoiden ja opiskelijoiden kesken.

Myös säveltäjien ja kuvataiteilijoiden toimintatavoissa oli eroavuuksia. Säveltäjät kantoivat pääsääntöisesti enemmän vastuuta tilanteiden etenemisestä ja ryhmän hallinnasta. Kuvataiteilijoiden tempo oli selvästi rauhallisempi ja tarkkailevampi. Toisaalta kuvataiteilijat johdattelivat nuoria eri tekniikoiden pariin erittäin hyvin ja kiinnostavasti.

Kuvataiteilijat yllättyivät siitä, kuinka tehokasta konsertin tuottaminen on loppumetreillä. Harjoitusaikataulut on tehty minuutin tarkkuudella ja nuottimateriaalin tulee olla hyvälaatuista ja selkeää. Säveltäjä Pasi Lyytikäinen juonsi kenraali-harjoituksen ja konsertin. Lyytikäinen hoiti tilanteen hienosti, vaikka sitä ei varsinaisesti ollut suunniteltu tarpeeksi hyvin.

Päätös

Pilotti vietiin päätökseen hyvin, muutamia pieniä yksityiskohtia lukuun ottamatta. Ongelman tuotti kuvan ja musiikin yhdistäminen. Loppukonsertissa videot ja valokuvat esitettiin livemusiikin säestyksellä. Työpajojen jälkeen tarkoitus oli yhdistää videot ja äänitetty musiikki keskenään, ja tämän jälkeen lähettää työt työpajoihin osallistuneille nuorille. Tälle työlle ei oikein löytynyt tekijää; työn teki sitten tuottaja Riikka Talvitie. Työryhmä olisi pitänyt sitouttaa myös pilotin loppuunsaattamiseen.

Toinen esiin tullut asia oli yllättävämpi. Muutaman nuorten tekemän työn osalta jouduttiin miettimään kuvaus/dokumentointilupa-asiaa uudelleen. Jokaisen nuoren huoltaja allekirjoitti kuvausluvan, joka sisälsi luvan myös teoksen esittämiseen. Nuorten video-osuudet sisälsivät kuitenkin henkilökohtaista materiaalia, jota nuoret eivät loppujen lopuksi halunneet esittää koulutovereilleen. Kenraali-harjoituksessa, jossa oma luokka oli katsomassa, sensuroitiin yksi

video. Myöhemmin myös keskusteltiin muutaman nuoren kanssa siitä, voivatko työt olla esillä julkisesti. Kysymys oli pikemmin eettinen kuin tekijänoikeudellinen.

Palaute

Asiakkaan eli Musiikkitalon edustajat ovat kiittäneet projektia, mutta ovat myös tuoneet esille sen, että projekti oli heille todellinen riski. Sen riskin ottaminen mietitytti erityisesti alkuvaiheiden tuottajaongelmien aikana. He olivat jossain vaiheessa luopumassa pilotin toteuttamisesta. Näkyvyyden ja jatkosuunnitelmien kannalta projekti oli erittäin onnistunut.

Loppukonsertti oli osana Musiikkitalon Lasten viikkoa, joten julkinen tiedotus tapahtui sitä kautta.⁸ Lisäksi Taideyliopiston lehdessä oli juttu projektista.

⁸<http://www.musiikkitalo.fi/web/fi/ajankohtaista-musiikkitalosta/-/news/showNewsEntry/268437/>

⁹<http://www.olari.fi/index.php/tapahtunutta-arkistomenu-47/686-kuule-mina-savellan-konsertti-11-4-2013>

Hyvinvointivaikutukset näkyivät eniten nuorten itsetunnon kohoamisena ja sen myötä uusina uskalluksina. Nuoret olivat pääsääntöisesti innostuneita kaikesta ja erittäin hyvin mukana. Kuvataiteen laajaa kirjoa kiiteltiin; kaikilla oli mahdollisuus kokeilla erilaisia asioita. Yllättävää oli myös se, ettei laaja ikäjakauma (10–19 vuotta) haitannut työskentelyä.

Oikeastaan ainoa ristiriitainen palaute tuli siitä, että projekti tapahtui osin kouluaikana ja nuoret joutuivat ottamaan muut kiinni kouluaineissa. Osa nuorista kävi tekemässä välillä kokeita päivän aikana. Muutama nuori oli huolissaan siitä, miten poissaolo vaikuttaa koulumenestykseen. Suurin osa oli kuitenkin tyytyväisiä vaihteluun.

Myös nuorten opettajilta kysyttiin palautetta. Opettajien kommentit olivat erittäin kiittäviä. Joistain kouluista oli myös kuulijoita kenraaliharjoituksessa ja nuoria oli huomioitu koulussa.⁹

Taiteilijoilta tullut palaute oli ylistävää. He saivat toisesta taiteenalasta uudenlaisia kokemuksia. Lisäksi lopputulos yllätti kaikki. Taiteilijoista suurin osa on hyödyntänyt opittuja taitoja jo muissa projekteissa. He ovat työllistyneet projektin ansiosta.

Mukana olleet Sibelius-Akatemian opiskelijat esittivät kritiikkiä siitä, että työpajoissa eri toimijoiden roolit olivat epäselvät. Oli epäselvää, kuka vie tilannetta eteenpäin, kuka johtaa tilannetta. Toisaalta taiteilijoilta tuli positiivista palautetta juuri siitä, että roolien sekoittuminen oli projektissa uutta, tuoretta ja kiehtovaa. Työryhmän kesken oli myös erilaisia ”tavoitteita” taiteellisen tason suhteen. Säveltäjät suhtautuivat nuotinnukseen ja materiaalin siisteyteen opiskelijoita vakavammin.

Käytännössä kukaan ei ”johtanut” tilannetta perinteisessä mielessä. Kukin päivä suunniteltiin yhdessä taiteilijoiden ja opiskelijoiden kanssa. Säveltäjät ja kuvataiteilijat vetivät enemmän sisällöllisiä harjoituksia (esim. melodia, harmo-

nia, animaatio). Musiikkikasvatusopiskelijat sen sijaan vastasivat ryhmän toimivuudesta, vetivät lämmittelyharjoituksia jokaisen päivän alkuun ja taiteellisen työskentelyn lomassa. Säveltäjät ja opiskelijat opettelivat tekemään videoita ja animaatioita lasten kanssa, ja olivat näin ollen tasavertaisessa asemassa nuorten kanssa.

Nähtävissä oli, että moniammatillinen työryhmä on aivan ainutlaatuinen. Tosin tämänkaltainen työskentely tuo myös mukanaan riskejä. Useille opiskelijoista tilanne oli vieras ja passivoiva. He kyselivät tuottajalta joka päivä, mitä ihmettä tapahtuu seuraavaksi ja voivatko työt tulla tällä tavoin valmiiksi. Riitta Tikkanen ja Sara Sintonen ovat kirjoittaneet ”neuvottelevasta vuorovaikutuksesta” Sibelius-Akatemian osallistavan taiteellisen toiminnan sivuille:

Kuule, minä sävellän! -projektissa taiteellista, luovaa oppimista voidaan luonnehtia Sara Sintosen mukaan neuvottelevaksi vuorovaikutukseksi, jolla viitataan ennen kaikkea työskentelytapaan, jolle projekti

perustuu. Neuvottelu on käsittelemistä ja prosessoinnista sekä myös jalostamista. Kuule, minä sävellän! -projektin neuvottelevassa vuorovaikutuksessa osallistujat asettuvat tasaveroiseen asemaan yhteisenä päämääränään osallistujien taiteellisten, musiikillisten ideoitten saattaminen orkesterin soitettavaksi. Prosessi ei ole perinteisessä mielessä oppilas–opettaja-suhde (mestari–kisälli), vaan ryhmä toimii myös yhteisöllisesti ja neuvottelee kollektiivisesti.

Ohjaajille ei täten ole ennalta kirjoitettua suunnitelmaa tai tarkkaan asetettuja tavoitteita, vaan jokainen hetki ja vaihe voi (sinänsä kuitenkin rajatun) prosessin kulussa muuttua ja kehittyä ennalta arvaamattomaan suuntaan. Tällainen prosessi vaatii kaikilta osapuolilta vahvaa sitoutuneisuutta asiaan, aitoa mukana olemisen halua sekä ennakkoluulotonta suhtautumista taiteen tekemiseen.

Lapset ja nuoret huomaavat heti, jos aikuiset eivät ole sydämellään mukana prosessissa.

Kuule, minä sävellän! -projekteissa ei kuitenkaan edetä yksin lasten ja nuorten ehdoilla, tai ainoastaan heidän lähtökohdistaan käsin. Prosessissa mukana olevien aikuisten tulee olla herkeämättä kuulolla ja avoimina ollakseen neuvottelevia. Neuvotteleva vuorovaikutus tarkoittaa myös aikuisten ohjaajien tapaa auttaa osallistujia kysymyksiin kohti päämääräänsä sen sijaan, että he antaisivat valmiita vastauksia tai ratkaisisivat asioita osallistujien puolesta.

Vuorovaikutus ei ole koko ajan sanallista, vaan myös eleitä, ilmeitä, liikettä, kuvioita ja piirustuksia paperilla, viivoja ja kaaria ilmassa.

Huomattavaa onkin, että Kuule, minä sävellän! -projektissa sallitaan yksilölliset ja erilaiset tavat ajatella sekä ilmaista omia ajatuksiaan. Esimerkiksi toinen

lapsi voi kertoa jostakin rytmisestä ideastaan naputtamalla varovasti etusormellaan omaan polveensa, kun taas toinen kuvaa melodia-aihettaan liitelemällä ympäriinsä opetustilassa. Kaikilla tavoin ilmaissut ideat voivat kuitenkin päätyä osaksi omaa sävellystä.

Kehittäminen

Projektissa pilotoitiin erityisesti taiteidenvälisyyttä. Työryhmä ei osannut etukäteen arvioida, miten lasten ja nuorten työprosessit lähtevät käyntiin ja toisaalta myös haluttiin jättää huomattavan paljon vapautta etenemiselle. Tästä syystä aikataulutus oli lähtökohtaisesti liian kategorinen eli aloitettiin kuvataiteella ja päädyttiin musiikkiin. Työryhmän eri jäsenten oli vaikea nähdä lopputulosta prosessin aikana. Pilotin jälkeen aikataulutus sujui huomattavasti helpommin.

Muut näkökulmat

Musiikkitalon pilotti Suomen Säveltäjien näkökulmasta: Suomessa pedagogisia projekteja koululaisryhmille ovat viime vuosikymmeninä vetäneet musiikkikasvattajat. Säveltäjien, muusikoiden ja musiikkikasvattajien koulutukset ovat valitettavasti eriytyneet hyvin paljon toisistaan. Käytännössä säveltäjiltä puuttuvat alkeellisimmatkin pedagogiset työkalut ja vastaavasti musiikkikasvattajilta klassisen musiikin yleissivistys.

Tämä pilotti on ollut erittäin tärkeä pelinavaus Suomen Säveltäjille. Järjestö on näin osoittanut kiinnostuksensa pedagogista työskentelyä kohtaan ja yllättävästi myös sopivia tekijöitä löytynyt. Toisaalta suhtautuminen opetus/hyvinvointityöhön jakaa mielipiteitä säveltäjien keskuudessa paljon. Vastustus pedagogista työskentelyä kohtaan suurta. Mutta kentältä on tullut paljon positiivista palautetta siitä, että asia on tuotu esille ja työpajoja on esitelty seminaareissa.

Kuule, minä sävellän! -pilotissa Kolmioprojekti tuli mukaan jo olemassa olevaan. Suomen Säveltäjät toi taiteidenvälisen näkökulman ja rahoitti taiteilijoita, toisaalta sai vastineeksi sellaisia valmiita rakenteita ja sisällöllistä koulutusta, johon yksittäinen hanke ei missään nimessä yllä tällä aikataululla.

Miten eri taiteilijat ovat työllistyneet koulutuksen jälkeen? Pasi Lyytikäinen valittiin edustamaan säveltäjiä Taideyliopiston osallistavan taiteellisen työn työryhmään. Itä-Helsingissä toteutettavassa ITU-hankkeessa ovat mukana Juha T. Koskinen, Minna Leinonen ja Sami Klemola. Satu-Minna Suorajärvi tekee yhdessä näyttelijä-kouluttaja Elina Stirkkisen kanssa projektin Herttoniemen yläasteella. Riikka Talvitie on lähtenyt mukaan säveltämään koululaisoopperaa yhdessä kirjailija Marjo Heiskasen kanssa Rakennetaan kaupunki! -työryhmän kanssa sekä kokeillut Espoon musiikkiopistossa pianisteille taiteidenvälistä työpajaa.

Taidehalli, säveltäjä Paola Livorsi

Taidehalli

– aistihäiriö, moniaistinen työpaja yläasteikäisille koululaisille

---

Mitä tapahtuu jos käydään taidenäyttelyssä ihan eri tavalla? Uskallatko lähteä hahmottamaan sitä ensin silmät sidottuina? Miltä punainen väri tuoksuu tai miltä sininen kuulostaa?

Tulkaa kokeilemaan millaista äänitaidetta voitte saada aikaiseksi kun käytössänne on oma ääni ja tietokone. Millaisia värisävyjä siitä syntyy? Entä millaisia kuvia saatte aikaiseksi kun käytössä on kamera tai kännykkä ja värikalvoja?

Jännittävä ja hauska kokemus odottaa teitä Taidehallissa!

Työpajan vetävät säveltäjä Paola Livorsi ja kuvataiteilija Hilda Kozári ja se on koululle maksuton.

Taidehallissa nähtävä Tarmo Paunun näyttely tarjoaa moniaistiselle työpajalle hilpeän kehyksen; Paunun ekspressiiviset maalaukset ja niissä seikkailevat arkisen hupaisat hahmot valloittavat huumorillaan ja inhimillisellä suoruudellaan.¹⁰

¹⁰Työryhmän työpajatiedotteesta kouluille

Kolmioprojektin Taidehallin pilotissa järjestettiin toukokuussa 2013 yhteensä yhdeksän moniaistista Aistihäiriö-nimellä kulkevaa työpajaa yläkoululuokille sekä kaikille avoin non-stop -työpaja osana Taidehallin perhepäivää. Osa yläkouluryhmistä oli erityisryhmiä. Taidehallin pilotin työryhmään kuuluivat taiteilija Hilda Kozári, säveltäjä Paola Livorsi sekä tuottaja Riikka Wallin. Taidehallin yhteyshenkilönä toimi amanuenssi Hanna Mamia, viestintäasioissa viestintävastaava Lotta Nelimarkka ja toteutuksessa näyttelymestari Tuomas Laatikainen sekä näyttelyvahdit.

Haastavat ryhmät

Kohderyhmä oli Taidehallin toivomus. Taidehallilla on koettu haasteelliseksi saada teini-ikäistä yleisöä ja Kolmioprojektin puitteissa oli mahdollista lähestyä tätä asiakasryhmää.

Teini-ikäiset nuoret koettiin Kolmio-työryhmässä haastavana, mutta antoisana kohderyhmänä. Paola Livorsin ää-

nityöpaja sopi erinomaisesti nuorten äänikokeiluihin, joihin olisi kaivattu silti vielä enemmän osallistujien uskallusta heittäytyä. Myös Kolmioprojektin työpajaohjaajien työskentelyasenne ja erityisesti joustavuus nousi esiin murrosikäisten kanssa työskentelyssä. Toimintaan piti houkutella eri tavalla kuin muita, ja toimintaa piti tavallaan markkinoida koko ajan. Nuorten kohderyhmän erityispiirteinä esiin nousivat keskittymiskyvyn puute sekä ailahtelevuus.

Taidehallin työpajoissa ihmisen kohtaaminen omana itsenään oli keskeistä. Mitä pidempään nuorten kanssa toimi, sitä paremmat tuntemukset työryhmän jäsenillä oli työstä. Monipuoliset kohderyhmät työryhmä koki vain hyvänä asiana. Erityisryhmät toivat toimintaan oman haasteensa, mutta myös positiivisen lisänsä. Myös moniaistiset sisällöt pääsivät oikeuksiinsa erityisryhmätyöskentelyssä.

Taiteilija Hilda Kozári ei näe syytä taitelijan sisällöllisille kompromisseille nuorten kanssa toimiessa. Hänen mielestään lapsia ja nuoria palvellaan jo paljon pedagogisesta nä-

kökulmasta. Välillä on hyvä nähdä erilaisuutta ja joutua itse tulemaan vastaan – jollain tapaa taiteilija koki tämän toimintamallin toimivana. Taiteilija kiteyttää: ”Kun itse heittäytyy ja on rehellinen, osaa myös ottaa toisen ihmisen vastaan sellaisena kuin hän on. Tämä on tärkeä näkökulma vaikeassa ikävaiheessa kamppaileville nuorille.”

Kuvataide ja musiikki eivät ole kahdeksasluokkalaisten lukujärjestyksessä välttämättä kuin valinnaisena aineena. Nyt oli toisenlainen mahdollisuus tarjota taidekokemukseen osallistuminen kaikille. Taidepajassa asiat oli mahdollista tuoda esille eri tavalla kuin kouluympäristössä. Tämä lisää saavutettavuutta ja tasa-arvoistaa erilaisia toimijoita. Myös erilaisten ammatinharjoittajien, kuten taiteilijoiden ja säveltäjien, näkeminen työssään voi olla nuorelle avartava kokemus.

Kolmioprojektin työryhmä toivoi jatkoa vastaaville projekteille, sillä taidesisältöisen toiminnan tarve kohderyhmässä oli selvästi nähtävissä. Monelle nuorelle tämä työpaja oli

ensimmäisiä nykytaiteilijakontakteja. Nuoret voivat myös puhua suoraan ennakkoluuloista taidetta kohtaan. Taidetoiminta häivyttää myös itsestäänselvyyksiä ja rutiineja nuorten keskuudessa. Nuori voi olla taidetoiminnassa parempi kuin koulun muissa aineissa, mikä puolestaan luo tasa-arvoistavia kokemuksia. Koulut ”buukkasivat” Taidehallin työpajat heti täyteen. Taiteilijoille toiminta oli hyvin opettavaista. Lyhyet työpajat nähtiin tarpeellisina, vaikka ne eroavat pidempiaikaisesta toiminnasta, jossa korkealaatuisen taiteen tekemiselle on paremmat mahdollisuudet.

Tuottaminen

Kolmioyhteistyö toimi tuottajan ja taiteilijoiden välillä erinomaisesti. Henkilökuntavaihdokset Taidehallilla toivat alkuun hieman kommunikaatio-ongelmia. Lisäksi kuvataitelijoilla tuntuu olevan enemmän kokemusta hoitotyöyhteistyöstä kuin säveltäjillä. Tämä antoi paremmat lähtökohdat toimintaan myös erityisryhmiä kohdattaessa. Varsinkin

eritysryhmille suunnatussa toiminnassa tuottaja sai olla suuressa roolissa myös itse työpajojen käytännön toteutuksessa. Myös taiteilijat kokivat tuottajan mukanaolon hyväksi asiaksi.

Taidehallin pilottiin olisi kaivattu kuitenkin enemmän työryhmän ja Taidehallin välistä yhteiskehittelyä toiminnan juurruttamiseksi sekä motivaatiotekijäksi. Taidehallin pilotissa, sen aikataulussa ja toimintamallissa, korostui nyt ajatus valmiista taiteilijälähtöisestä paketista ja sen vastaanottamisesta.

Taidehallin työpajan hyvä sisällöllinen konsepti auttoi toiminnan organisoinnissa ja yleisölle kohdentamisessa. Hilda Kozárin kehittämä sisältö toimi varsinkin erityisryhmille; se sisälsi myös tarpeeksi tekemistä. Tekeminen oli rakennettu nuorille muutenkin tavanomaista rennommaksi; esimerkiksi ensitutustuminen Taidehalliin tapahtui silmät sidottuina sivuoven kautta ja hissillä. Tämä sai nuorille aikaan tunnelman, että nyt alkaa tapahtua. Paikan esittelemisen eri tavalla sai haasteellisetkin nuoret mukaan toimintaan.

Kolmioprojektin tekijöiden positiivinen kehityskaari projektin aikana ryhmänä sekä yksilöinä oli selvästi nähtävissä. Jokainen oli valmiimpi kohtaamaan hankalaltakin vaikuttavia kohderyhmiä. Työryhmä pysyi projektin aikana yhtenäisenä ja tuki toisiaan. Sen työskentely sujui hyvin alusta alkaen. Roolit ja työnjako olivat selkeitä, mikä osaltaan helpotti työskentelyä. Taidehallin pilotin työryhmä on suunnitellut yhdessä myös jatkoa toiminnalle.

Hilda Kozári

EMMA animaatio, seeprat matkalla

Tiistilän koulu

– innovatiivisia virikkeitä

Espoossa toteutettiin Kolmioprojektissa animaatiotyöpajapilotti, jonka suunnittelu aloitettiin keväällä 2013. Se toteutettiin syyskuussa 2013 Espoon kulttuuripalveluiden, Espoon modernin taiteen museon EMMAn, Tapiola Sinfoniettan sekä Tiistilän koulun kanssa. Pilotin tavoitteena oli tarjota 10.-luokkalaisille heti kouluvuoden alkuun tiivis taidepajakokonaisuus, joka tukisi toisilleen vieraiden ja eritaustaisten oppilaiden ryhmäytymistä.

Monialaisella työryhmällä oli alusta asti selkeä yhteisymmärrys siitä, mitä animaatiotyöpajalla haluttiin saavuttaa. Se auttoi suunnittelua ja itse toteutusta. Omat haasteen-

sa syntyivät kiireisestä aikataulusta ja siitä, että työryhmän muotoutuminen vei aikaa.

Toimijat

Pilotin tilasi Espoon kulttuuripalvelut, jonka tehtävänä on tuottaa kulttuuria kaikille kuntalaisille tasavertaisesti sukupuoleen, ikään, kulttuuriin, uskontoon tai sosioekonomiseen taustaan katsomatta. Espoon kaupunki panostaa kulttuurin ja koulun yhteistyöhön, mikä näkyy esimerkiksi Kulttuuri- ja liikuntapolku KULPS!:n muodossa. Sen tarkoi-

tuksena on tarjota monipuolisesti erilaisia taide- ja kulttuuri-elämyksiä jokaiselle luokka-asteelle ykkösestä kymmenenteen sekä erityisryhmille.

Espoon modernin taiteen museo EMMA toimii Tapiolan kaupunginosassa Weegee-näyttelykeskuksessa. Se tuottaa valtakunnallisesti merkittäviä kotimaisia ja kansainvälisiä nykyaiteeseen, modernismiin ja designiin keskittyneitä näyttelyitä. EMMA osallistui pilottiin tarjoamalla työpajatilaa ja tutustuttamalla oppilaita nykyaiteeseen sekä olemalla mukana järjestämässä animaatioiden katseluiltaa ja opastusta näyttelyyn.

Tapiola Sinfonietta on Espoon kaupunginorkesteri, joka on keskittynyt wieniläisklassiseen ohjelmistoon, 1900-luvun moderneihin klassikoihin sekä uuden musiikin kantaesityksiin. Näiden lisäksi orkesteri on mukana poikkitaiteellisissa produktioissa sekä tuottaa lastenmusiikkiesityksiä. Tapiola Sinfonietta opasti oppilaita sävellystyöhön ja näytti kuinka animaatioon luodaan äänimaailmoja.

Tiistilän koulu sijaitsee Matinkylässä Etelä-Espoossa. Pilottiin osallistui 10. luokka luokanopettajan Mika Kukkolan johdolla. Taiteilijoina pilotissa toimivat säveltäjä Sami Klemola sekä valokuvataiteilija Sanna Sarva, tuottajana kulttuurituottaja Laura Läntinen ja neuvonantajana Riikka Talvitie.

Lähtötilanne

Espoon pilotin suunnittelu alettiin 10.-luokkalaisille suunnatulla animaatiotyöpajalla. Pajat tulitisiin toteuttamaan Espoon modernin taiteen museo EMMAssa säveltäjän ja valokuvataiteilijan johdolla. Kohderyhmän valintaan vaikuttivat 10.-luokkalaisten vähäinen taide- ja luovien aineiden oppituntien määrä sekä työryhmän kiinnostus tuoda innovatiivisia virikkeitä oppilaille, joista osa saattoi vielä miettiä, mihin lähteä opiskelemaan peruskoulun jälkeen. Työpajoilla haluttiin myös rohkaista oppilaita ajattelemaan, että jos lukuaineet eivät olisikaan omaa erityisosaamista, kiinnostuksen kohteet ja taidot voivat löytyä taideaineiden parista.

Suunnittelu

Työryhmä kokoontui keväällä 2013 miettimään pilotin tavoitteita. Kaikkien Kolmioprojektin pilottien perimmäisenä tarkoituksena on yhdistää taide ja hyvinvointi, niin myös Espoon pilotissa. Sen lisäksi työryhmälle oli tärkeää tarjota luokalle positiivinen ja innostava taide-elämys animaatiopajassa. Oppilaiden haluttiin löytävän taiteesta toisiaan yhdistäviä asioita.

Luokan mukana tulisi olemaan myös luokanvalvoja, joka pystyisi olemaan joko tarkkailijan roolissa tai mukana tekevässä animaatioita. Näin myös hänellä olisi mahdollisuus tutustua paremmin opettamaansa luokkaan. EMMAan saatiin sovittua viisi kokonaista työpajapäivää kouluvuoden alkuun. Säveltäjä Sami Klemola ja valokuvaaja Sanna Sarva suunnittelivat suunnitelman jokaiselle työpajapäivälle.

Syksyn 2013 koittaessa alkoivat työpajat EMMAssa taiteilijoiden johdolla. Työpajoille haluttiin tiivis alku, joten kaksi

ensimmäistä kertaa pidettiin peräkkäisinä päivinä, maanantaina ja tiistaina. Muut pajapäivät olivat maanantaisin, jolloin oppilaiden viikko sai innostavan alun Weegeellä.

Animaatiopajassa aloitettiin ohjaajien johdolla ensin perusasioilla animaation rakenteesta ja siitä, kuinka animaatioita voidaan käytännössä tehdä. Oppilaat tutustuivat valokuvaukseen ja äänimaisemiin osana valmista animaatiota. Ensimmäisinä kertoina oppilaat tekivät joko ryhmissä tai yksin erilaisia valokuvakokeiluja sekä hioivat käsikirjoituksia. Näiden jälkeen he lähtivät etsimään paikalliselta kirpputorilta rekvisiittaa tuleviin videoihinsa.

Jokainen sai tehdä omien kiinnostustensa ja vahvuuksiensa mukaan sen näköisen animaation kuin halusi. Oppilaat toteuttivat useita omia animaatioita ja yhden yhteisen. Toiseksi viimeisellä pajakerralla Tapiola Sinfoniettan muusikko sävelsi oppilaiden toivomusten mukaisen sävellyksen yhdessä kuvattuun animaatioon. Samalla he saivat kuulla ja nähdä kuinka säveltäminen käytännössä onnistuu.

Työpajoissa oli keskimäärin kymmenen nuorta, yleensä muutama oppilas puuttui. Luokan kokoonpano myös odotetusti muuttui lukuvuoden alussa, jolloin yksi oppilas vaihtoi koulua saatuaan toisaalta opiskelupaikan, ja kaksi oppilasta tuli myöhemmin mukaan. Luokka koostui eritaustaisista nuorista, joiden ikä vaihteli muutaman vuoden. Ohjaajat pitivät huolta siitä, että ilmapiiri pysyi rentona koko pajan ajan. Ketään ei pakotettu osallistumaan tekemään asioita, joita ei huvittanut tehdä.

Vaikka pajoissa ei ollut tiukkaa kuria, oppilaat olivat ahkeria silti – tai juuri siksi. Oppilaat tuntuivat tulevan hyvin toimeen keskenään ja löysivät yhteisen tavan jakaa työtehtäviä. Viimeisen työpajakerran jälkeen taitelijat viimeistelivät animaatiot. Muutaman viikon päähän sovittiin EMMAan animaatioiden katselukerta, johon olivat tervetulleita oppilaat huoltajineen. Valmiit animaatiot laitettiin myös kaikkien nähtäville EMMA:n internetsivuille. Pajat toteutettiin EMMAssa viitenä eri kertana.

Vaikuttavuus

Pajakokonaisuutta suunniteltaessa työryhmälle oli tärkeää, että pajan luonne olisi innostava ja tarjoaisi uudenlaisia viirikkeitä ja ajatuksia nuorille. Jokainen nuori oli samalla viivalla – taitelijoille oli tärkeää, ettei heille kerrottu millaisia rooleja nuorilla jo oli ryhmässä. Vaikka suomen kieli ei ollut kaikilla täysin sujuvaa, ei se pajan kulkua haitannut.

Työpajakerroista haluttiin tarkoituksella tehdä hyvin erilainen kokemus kuin perinteisestä oppitunnista tutussa koulurakennuksesta. Oppilaille annettiin tilaa olla oma itsensä ja luotiin mahdollisimman matala kynnys tutustua muihin luokkatovereihin ja luokanvalvojaan. Ainoastaan muutama oppilas oli keskenään tuttuja, minkä vuoksi ryhmittymiä ja erilaisia piirejä luokan kesken ei ollut vielä syntynyt. Opettaja oli jokaisena pajakertana joko tarkkailijan tai osallistujan roolissa.

Oppilailta selvitettiin heidän tuntemuksiaan pajan onnistumisesta sekä kyselyllä että avoimella haastattelulla. Palautteiden perusteella pilottia kehitetään. Viimeisellä ker-

ralla oppilaiden kanssa pidettiin palautekeskustelu. Ensin keskusteltiin suullisesti hyvistä ja huonoista puolista. Päivän kestävä paja oli monien mielestä liian pitkä: keskittyminen herpaantui lounastauon jälkeen, ja motivaatio laski iltapäivällä. Positiivisia ajatuksia sen sijaan herättivät rento ja kevyt ilmapiiri ilman painostusta. Illoinen asia työryhmälle oli, että oppilaat kertoivat lähentyneensä työpajan ansios- ta hyviksi luokkatovereiksi. Jotkut kokivat EMMAn sijainnin aiheuttaneen heille pitkän koulumatkan pajapäivinä, mutta toisaalta heille oli merkityksellistä, että pajat pidettiin juuri EMMAssa eikä esimerkiksi koulussa. Se toi mukavaa vaihtelua arkeen.

Keskustelun lisäksi oppilailta kerättiin anonymisti kirjallista palautetta, jotta jokainen varmasti uskalsi kertoa ajatuksi- aan. Vastauksia saatiin yhdeksältä oppilaalta, joista kuusi oli poikia ja kolme tyttöjä. Kyselystä selvisi, että säveltä- miseen ei monellakaan herännyt suurempaa kiinnostusta, animaatioon sen sijaan jokaisella. Oppilaiden mielipiteiden lisäksi opettajan palaute oli myönteistä. Opettaja näki tä- mänkaltaisen pajan olevan hyvin hyödyllinen juuri 10.-luo-

kalle, jonka oppilaat tarvitsevat jonkinlaisen vastapainon koulumaailmalle, jossa opettajilla ja vanhemmilla on kovat odotukset. Nyt oppilaat hyväksyttiin juuri sellaisina kuin he olivat, ilman ennakkokäsityksiä, ja he saivat mahdollisuu- den loistaa ja kehittyä myös muissa kuin lukuaineissa.

Kehittämisehdotuksia

Vaikka työpajakokonaisuus itsessään sujui työryhmän odotusten mukaisesti, tulee vastaavaa kokonaisuutta to- teutettaessa kiinnittää huomioita muutamiin asioihin. Pajan kesto oli kello 9–15. Aika tuntui olevan liian pitkä oppilaille keskittyä yhteen projektiin, sillä lounaan jälkeen oppilaat väsähtivät ja motivaatio tuntui laskevan. Myös oppilailta tuli palautetta, että pajalle olisi kerrallaan riittänyt vain aamupäivä, vaikka toisaalta oppilaiden mielestä oli mukavaa, että arkisiin kouluaskareisiin ei tarvinnut sinä päivänä enää palata. Jatkossa työpajan pituuden tulisi mielellään olla vain aamupäivä, jolloin oppilaat pysyvät tehokkaina ja innostu- neina koko pajan ajan.

Matti Tegelman

Palautetta saatiin myös säveltämisosioista. Vaikka koululaisille tulisi tarjota myös sellaisia taidemuotoja, joita he eivät välttämättä itse osaa pyytää, kuten tässä tapauksessa säveltämistuntemusta, voisi osuuden kynnyistä madaltaa. Nuoret saattavat mieltää sävellys-termin itselleen vieraaksi tai vaikeaksi ymmärtää. Antamansa palautteen perusteella he ehkä ajattelivat, että mikäli heillä ei ole musikaalista taustaa, ei heistä voi enää tulla hyviä säveltämisessä. Siksi into oppia ja sisäistää tietoa siitä ei ole kovin suuri.

Työpajan ajoittaminen heti koulujen alkuun tuntui olevan todella hyvä idea, sillä oppilaat tutustuivat siellä toisiinsa hyvin. Työpajan edetessä viikko kerrallaan, huomasi miten oppilaat tulivat koko ajan vain tutummaksi toisilleen. Toisaalta ajankohta oli haastava, koska 10. -luokkalaisten kokoonpano muuttuu jonkin verran syyskauden alussa joidenkin oppilaiden saadessa varapaikkoja muista kouluista ja joidenkin oppilaiden tullessa myöhemmin mukaan. Pätevät ohjaajat pystyivät kuitenkin pitämään ryhmän kasassa ja ottamaan uudet jäsenet innostavasti mukaan. Luokanopettaja Mika Kukkonen ehdotti myös, että vastaisuudessa

käsikirjoittamiseen voitaisiin varata enemmän aikaa esimerkiksi koululla järjestettäviltä oppitunneilta. Oppilaat voisivat työstää animaatioiden käsikirjoitusta äidinkielen tunneilla, jolloin he pystyisivät syventymään tarinan kerrontaan enemmän.

Kun kaikki viisi työpajakertaa olivat ohi, työryhmä kutsui oppilaat huoltajineen EMMAn työpajatilaan katsomaan valmiit animaatiot valkokankaalta. Tulevaisuudessa ajankohta pitää miettiä paremmin, sillä nyt ainoastaan muutamia oppilaiden tuttavuuksia oli katsomassa työpajan tuotoksia. Tässä on kehitettävää. Millä tavalla houkutellaan sekä oppilaat että vanhemmat katsomaan yhdessä nuorten tuotoksia? Niiden näyttäminen vanhemmille ja läheisille voi olla hyvin merkittävää nuorille itselleen.

Arviointi

Pilotin tilaaja Espoon kulttuuripalvelut sekä muut työryhmäläiset kokivat pilotin saavuttaneen sille asetetut odotukset.

Työpajan muodossa pystyttiin toteuttamaan onnistunut osallistava taidekokonaisuus, jossa erilaisista lähtökohdista tulevat nuoret toivat esiin omat vahvuutensa. Joillakin vahvuudet ovat käsikirjoittamisessa, toisilla valokuvaamisessa, musiikissa tai esimerkiksi kokonaisuuden johtamisessa. Taiteilijat onnistuivat koko pajan ajan kannustamaan ja motivoimaan oppilaita, vaikkei taiteen tekeminen ollutkaan kaikille oppilaille tuttua tai ominta aluetta. Onnistumisen tunteet ja ryhmäytyminen toteutuivat hienosti pajan ajan, mistä työryhmä uskoo olevan hyötyä kouluvuodelle sekä mahdollisesti vielä sen jälkeenkin.

Pilotin loputtua työryhmälle on selvää, että vastaavanlaisille projekteille on kysyntää. Nuoret tarvitsevat koulumaailmaan myös vastapainoa usein menestymiseen painostavalta tuntuvassa kilpailuyhteiskunnassa.

Villa Breda

– kahden kerroksen kommunikointia

Kauniaisten vanhustyön pilotti toteutettiin Villa Bredassa. Villa Breda on palvelukeskus, joka tarjoaa monipuolista palvelua ja toimintaa kauniaislaisille eläkeläisille.

Villa Bredan pilotin työryhmään kuuluivat kuvataiteilija Anna-Leena Vilhunen, säveltäjä Juha T. Koskinen sekä tuottaja Riikka Wallin. Kohderyhmä oli vanhainkodin asukkaat. Villa Bredassa on kaksi osastoa, jotka sijaitsevat eri kerroksissa. Työryhmän yhtenä, alustavana sisältötavoitteena oli luoda lisää kontakteja kerrosten asukkaiden välille, taide-
tuokioiden aikana syntyvien viestien muodossa.

Tapaamisia Villa Bredan asukkaille järjestettiin yhteensä 10 ja ne jakautuivat aina 25 minuutin jaksoihin, kussakin kerroksessa. Villa Bredan toiminta käynnistyi hieman verkkaisesti, johtuen muun muassa kohderyhmä- sekä aikatauluongelmista. Pilotin työryhmä oli tehnyt alustavat suunnitelmat omaishoitajille suunnatusta työpajatoiminnasta. Omaishoitajilla ei kuitenkaan ollut rahkeita ja resursseja lähteä mukaan toimintaan, joten kohderyhmä muuttuikin vanhainkodin asukkaiksi kesken suunnittelutyön.

Villa Bredan asukkailla ei ole järjestettyä, säännöllistä viriketoimintaa, joten suunniteltu työpajatoiminta sopi pienellä muokkauksella heidän virkistystoimintansa tarpeisiin.

Pilotin työryhmä

Työryhmän keskinäinen työskentely projektin aikana oli toimivaa. Yhteistyö Villa Bredan kanssa alkoi sujua alkukokouksen jälkeen.

Villa Bredan työryhmä tapasi ennen toiminnan käynnistämistä Minna Kuusiston Satakunnan ammattikorkeakoulusta. Minna toi mukaan suunnitteluun sosiaali- sekä vanhustyön näkökulman. Tämän tapaamisen työryhmä koki erittäin hyödylliseksi. Taiteilijat näkivät vanhustyön ammatillaisen konsultaation tuovan varmuutta sisällön suunnitteluun.

Villa Bredan henkilökunnan kanssa kommunikaatio helpottui projektin edetessä, erityisesti kun työryhmä kävi säännöllisesti paikan päällä päivittämässä projektin kulkua hoitajille sekä toiminnan käytännön järjestelyjä ylihoitajalle. Myös Villa Bredan asukkaiden omaisille kerrottiin tulevasta toiminnasta henkilökunnan välittämällä infokirjeellä. Yhteiskehittelyä olisi saanut työryhmän näkökulmasta, jälkikäteen

katsottuna, olla enemmän. Pilotin toteutunut yhteiskehittely käsitti vain yhden tapaamisen vastaanottavan tahon kanssa.

Haasteet ja mietteet

Omat haasteensa taidesisällöisen hyvinvointipalvelun tuottamiseen loi vastaanottajan tiukka aikataulu toiminnan toteuttamiselle. Lisäksi haasteena oli nähtävissä se, miten taidetyöpajan vaatima kiireetön tunnelma luodaan pysähtymättömään, kiireiseen laitostilaan. Kiireettömyyden ilmapiiiri antaisi tilaa osallistujien omille ajatuksille, assosiaatioille sekä näistä syntyville tarinoille.

Vaihtelevankuntoisten asiakkaiden kanssa taidesisällöt olivat hyvinkin innovatiivisia sekä aina muokkautuvia. Moniaistinen toiminta ja esimerkiksi esineiden koskettelu toimi osalla osallistujista, kun taas osa halusi vain katsella ja kuunnella toimintaa.

Villa Bredan työpajoissa keskityttiin paljon matkoihin ja niistä syntyneisiin tarinoin. Työryhmäläiset jakoivat omia kokemuksiaan matkoista sekä kannustivat asukkaita jakamaan omia kokemuksiaan. Eräs asukas innostui työpajassa käytetyistä tiibetiläisistä rukoukselloista ja liikkui saadessaan niistä omatoimisesti äänen esiin motorisista ongelmista huolimatta.

Eräs toinen asukas jakoi omia matkahaaveitaan ja kertoi kokemuksistaan muun muassa uskaliailta vuorivaelluksilta Boliviassa.

Asukkaiden luottamus työryhmäläisiä kohtaan kasvoi kerta kerralta ja suhteet vahvistuivat tapaamisten sekä henkilökohtaisten kokemusten jakamisen myötä. Vaikka Villa Bredan asukkaat eivät välttämättä muistaneetkaan työryhmäläisten nimiä, varmuudella voitiin sanoa, että jonkinasteinen muistijälki, juuri luottamuksena näkyvä, oli syntynyt. Työpajamallissa tekijöiden kannalta oli tärkeää, että paikalla voi olla ja toimia omana itsenään sekä tuoda esiin omia

kiinnostuksen kohteita. Tekijöiden oma henkilökohtainen luottamus omaan toimintaan antoi työkalut improvisaatioon sekä ajatusten esille tuomiseen ja kehittelyyn.

Villa Bredassa, kuten monessa muussakin vanhustyön projektissa, tuli ilmi se, miten useasti liian suuret odotukset vanhusten kyvyistä tuottaa ja osallistua taidetoimintaan korvautuvat toiminnallisella ymmärryksellä vasta paikan päällä. Vanhusten toimintakyky ja halu osallistua vaihtelee päivittäin, jopa tunneittain. Tämä on uudessa ympäristössä ja uudessa ryhmässä, myös aiemmin vanhustyötä tehneelle, aina uusi oppimisen paikka.

Työpajat ja sisältö

Yhdessä Villa Bredan työpajassa materiaalina käytettiin syksyn tuoreita lehtiä. Idea oli syntynyt edellisen kerran yhteismaalauksista, joissa oli mukana kuvia syksyn lehdistä. Työpajassa käytettiin myös musiikkia. Monien asukkaiden

osallistuminen sanalliseen keskusteluun oli vähäistä, mutta työryhmän mukaan kiinnostus sekä läsnäolo välittyivät katseilla ja eleillä. Varsinkin elävän musiikin kuuntelu oli hyvin keskittyntä; tätä kautta yhteys toimi ja oli nähtävissä.

Asukkaille soitettiin syksyaiheisia Sibeliuksen ja Skrjabinin pianokappaleita ja mietittiin mihin syksyn lehden voivat materiaalina taipua. Asukkaat saivat valita mielestään kauneimman lehden. Jo itse valinta oli monelle vaikeaa; se johtui yleensä osallistujan heikosta kunnosta. Molemmissa kerroksissa synnyttiin lehtikimppu tervehdykseksi toiseen kerrokseen. Tekeminen muistutti etäisesti ikebanaa, japanilaista kukkien asettelua.

Työryhmän jäsenet keskustelivat myös paljon siitä, miten projekti eteni ja miten sitä tulisi jatkossa kehittää. Työryhmä havaitsi, että nämä vanhukset olivat hauraita ja hitaita. Myös eräänlainen rituaalisuuden käsite nousi esiin työryhmän keskusteluissa. Tämä toimi työpajojen punaisena lankana. Rituaalin huomattiin myös toimivan hyvänä muotona

kokonaisuudelle. Tässä yhteydessä se merkitsi toistuvuutta – jotain tuttua, joka samalla antoi mahdollisuuden uudelle tekemiselle.

Jatko

Työpajojen anti asiakasnäkökulmasta kiteytettynä: Läsnäolo tässä ja nyt, kokemus yhdessä olost ja kuulumisesta ihmisenä ihmisten joukkoon. Nämä säilyvät ihmisessä pitkään.

Villa Bredan pilotti päätettiin pieneen juhlaan, jossa kaikki pilottiin osallistuneet nauttivat yhdessä kakkua ja kuusenkerkkäkuplajuomaa. Juha T. Koskinen säästi tapahtumaa musiikilla. Työpajan jäljiltä Villa Bredaan jätettiin kaksi Ateenumin tuottamaa Taidepakkaa sekä stressilelulumipalloja ja huovutettuja omenoita. Lisäksi työryhmä jätti henkilökunnan käyttöön Anna-Leena Vilhusen tuottaman, hoitajille suunnatun oppaan, joka sisälsi helppoja ohjeita taidetuoki-

oiden pitämiseen. Niiden työryhmä toivoi auttavan taidetoiminnan jatkumista Villa Bredassa.

Toiminnasta saatu palaute oli myönteistä. Varsinkin musiikki toimi asiakkaille hyvin. Aukkaat olivat myös selvästi haitkeita toiminnan päättyessä.

Ilmaisu **Osallisuus**
Yksilöllisyys Kumppani Tunne Asiakas
Moni- Kokemus Vastaanottaminen
aisti-
suus Terävöityminen
Muutos Oppiminen Motivaatio

Onnikodin kaverikuva, Matti ja Timo

Tietopaketti terveysalan maailmaan

Minna Kuusisto

Johdanto ja taustaa

Kolmioprojektissa kuvataiteen, musiikin sekä sosiaali- ja terveysalan ammattilaiset yhdistävät voimansa hyvinvointipalvelujen tuottamisessa. Projektin tarkoitus ja tavoitteet olivat 1) parantaa valtakunnallisten järjestöjen ymmärrystä kuva- ja säveltaiteen alojen mahdollisuuksista hyvinvointipalveluiden tuottajina sekä kykyä toimia välittäjänä hyvinvointipalveluiden tuottamisessa sekä 2) lisätä kuvataiteilijoiden, säveltäjien ja kulttuurituottajien valmiuksia toimia moniammatillisissa työryhmissä hyvinvointipalveluiden tuottamisessa. Lisäksi tavoitteena oli 3) lisätä niin järjes-

töjen kuin kuvataiteilijoiden, säveltäjien, kulttuurituottajien sekä sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten verkostoitumista.

Osalla projektiin osallistuneista kulttuurin tai taiteen alan ihmisistä oli jo laaja näkemys terveysalan toimintakentästä, esimerkiksi aikaisemman koulutuksensa perusteella. Osalle taas koko toimintakenttä oli lähes tuntematon.

Kirjoitan tässä projektin terveysalan ammattilaisena yhden projektin konkreettisista tuotoksista: huoneentaulun, oppaan hoitotyön maailmaan, kulttuurin ja taiteen alan toimi-

joille, jotta heidän olisi helpompi ymmärtää sitä ja päästä siihen sisälle. Tässä toimija-termillä tarkoitetaan taiteen tai kulttuurin tekijää, joka menee työskentelemään hoitotyön kentälle.

Taustaa kaikelle terveysalan toiminnalle tuo muun muassa terveydenhuoltolaki (1326 / 30.12.2010), jonka yhtenä tarkoituksena on ”terveydenhuoltoon sisältyvä terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen...” (1 §). Lisäksi terveydenhuoltolain tarkoitus on ”... parantaa terveydenhuollon toimijoiden, kunnan eri toimialojen välistä sekä muiden toimijoiden kanssa tehtävää yhteistyötä terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi...” (2 §). ”... Kunnan eri toimialojen on tehtävä yhteistyötä terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi. Lisäksi kunnan on tehtävä yhteistyötä muiden kunnassa toimivien julkisten tahojen sekä yksityisten yritysten ja yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa.” (Terveydenhuoltolaki 1326 /2010, 12 §).

Opetusministeriön (nyk. opetus- ja kulttuuriministeriön) ”Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia – ehdotus toimintaoh-

jelmaksi 2010–2014” -raportissa on kolme painopistealuetta:

1. kulttuuri osallisuuden, yhteisöllisyyden, arjen toimintojen ja ympäristön edistäjänä
2. taide ja kulttuuri osana sosiaali- ja terveydenhuoltoa
3. työhyvinvoinnin tukeminen taiteen ja kulttuurin keinoin. (Liikanen 2010, 3.)

Terveys ja hyvinvointi (seuraavan alemman tason otsikko) Terveys tarkoittaa ihmisen hyvinvoinnin tilaa, johon kuuluu ihmisen oma kokemus kulloisestakin terveydestä ja sairaudesta. Ei ole olemassa absoluuttista terveyttä. Terveys ja sairaus ovat muuttuvia käsitteitä. Mikä katsotaan terveydeksi tai sairaudeksi riippuu kulttuurin arvoista, yhteiskunnan resursseista ja ihmisen yksilöllisistä ominaisuuksista.

Hyvinvointi tarkoittaa sanakirjamääritelmänä:

1. vauraus, varakkuus, rikkaus, esim. Aineellinen, taloudellinen hyvinvointi.
2. hyvä terveydentila, esim. Huolehtia henkisestä ja ruumiillisesta hyvinvoinnistaan. (<http://www.suomisanakirja.fi>)

Toimijan tulisi aina ottaa huomioon millainen asiakkaan hyvinvointi on eri tilanteissa. Asiakkaan hyvinvoinnin tila voi muuttua joskus varsin nopeastikin. Avainsanana tässä on yhteistyö hoitoyksikön kanssa. Pitkäkestoisessa toiminnassa mukana saattavat olla eri osallistujat eri kerroilla tai joku osallistuja voi poistua kesken kaiken.

Asiakaslähtöisyys

Hoitolaitoksissa asuvat ikääntyneet ihmiset elävät usein arkea, jota rytmittävät erilaiset rutiinit – esimerkiksi ruokailutilanteet, pesutilanteet ja hoitotoimet. Näiden rutiineiden välissä on usein odottamista. Tähän odottamisen tilaan sopivat hyvin erilaiset toiminnat. Taidetta on käytetty menestyksellisesti palveluasumisen liittyvän hoidon ja kuntoutuksen tukena (esim. Turun kaupungin sosiaali- ja terveystoimi 2011).

Terveysalan toiminnan perusta on asiakaslähtöisyys; toiminnan kohteena on elävä henkilö. Asiakkaiden/potilaiden (jatkossa lyh. asiakas) asemaa ja oikeuksia turvaa esimerkiksi Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 785/1992. Asiakaslähtöisyyttä korostaa myös Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma (Kaste) vuosille 2012–2015. Sen tavoitteena on, että 1) hyvinvointi- ja terveyserot kaventuvat ja että 2) sosiaali- ja terveydenhuollon rakenteet ja palvelut on järjestetty asiakaslähtöisesti. (Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämisohjelma 2012–2015; lisätietoa asiakaslähtöisyydestä esim. Virtanen, Suoheimo, Lamminmäki, Ahonen & Suokas 2011.)

Asiakaslähtöisyys on tärkeä huomioida koko ajan, jotta taiteen tai kulttuurin idea/ajatus ei mene asiakkaan edelle. Asiakaslähtöisyyteen liittyy ajatus toimijoiden välisestä yhteistyöstä. Olisi hyvä, jos toimijat jo etukäteen pystyisivät tutustumaan kohteena olevan yksikön asiakkaisiin, henkilökuntaan ja tiloihin. Myös toiminnan suunnitteluun

olisi hyvä saada yksikön henkilökuntaa mukaan. Engström (2013) on todennut, että yhteisen ja luovan suunnittelun koetaan antavan hyvät edellytykset taiteen toteutumiselle. Myös se, että taiteilijat tutustuivat ennakoita paikkaan, lisää luottamusta eri osapuolten välille. (Engström 2013, 36.)

Hoitotyön prosessi -malli

Hoitotyön prosessin perusta on asiakkaan tilanteen selvittäminen. Hoitotyön prosessin vaiheet ovat hoidon tarve, hoidon tavoitteet/suunnitellut toiminnot, hoidon toteutus ja hoidon arviointi.

Hoidon tarve käsittää tiedonkeruuta ja analysointia. Näiden tietojen avulla asiakas ja hoitaja selvittävät hoitotyön tarpeen. Myös omainen voi olla mukana prosessissa. Hoitotyön tavoitteet -vaihe on suunnitteluvaihe: mihin hoidolla pyritään. Tavoitteiden pitäisi olla realistisia eli saavutettavissa olevia ja ne tulisi ilmaista asiakkaan käyttäytymisenä, tilana tai sen muutoksena. Tärkeä on asiakkaan ongelmien

tai tarpeiden määrittäminen ja tärkeysjärjestykseen asettaminen. Odotetut tulokset nimetään selkeästi ja valitaan sopivat hoitotyön ja kuntoutuksen toiminnot. (Rautava-Nurmi, Westergård, Henttonen, Ojala & Vuorinen 2012, 39–53.)

Hoitotyön toteutus sisältää kuvauksen siitä, miten auttamismenetelmiä käytettiin asetettuihin tavoitteisiin pääsemiseksi ja mitä asiakas kykeni itse tekemään. Käytettyjä auttamismenetelmiä ovat esimerkiksi syöttäminen, pukeminen, ohjaus, injektio antaminen, kuunteleminen, lohduttaminen, asiakkaan sosiaalisten asioiden hoitaminen ja liikkuminen. (Rautava-Nurmi ym. 2012, 39–53.)

Hoitotyön arviointi ei ole erillinen osasuoritus. Hoitaja/työntekijä arvioi kriittisesti hoitotyön/kuntoutuksen tarvetta ja tavoitteita sekä käytettyjä auttamismenetelmiä kaiken aikaa. Tarvittaessa muutetaan hoitotyön/kuntoutuksen suunnitelmaa tavoitteisiin pääsemiseksi.

Kolmioprojektissa kehitettiin Satakunnan piloteissa käytetty toimintamalli, jossa yhteiskehittelyllä edetään monis-

tettavaan, monialaiseen työpajakonseptiin. Tämän mallin taustalla on hoitotyön prosessi -malli. Tätä toimintamallia voitaisiin käyttää lähes kaikessa suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa.

Hoitotyön arvot ja ammattietiikka

Hoitotyön ammattietiikka ja eettiset ammattisäännöt ovat periaatteita, joihin hoitotyön ammattilaiset yksilöinä ja yhteisönä sitoutuvat. Ammattietiikka määrittelee millainen toiminta on ammatinharjoittamisessa eettisesti suositeltavaa ja hyväksyttävää. Keskeinen kysymys on millä tavalla toimimalla voidaan edistää asiakkaan hyvää. Hoitotyön tekijä pyrkii omalta osaltaan hyvän edistämiseen. (Leino-Kilpi & Välimäki 2008.)

Hoitotyön arvot ovat käsitteenä monimerkityksinen. Eettiset arvot ohjaavat hoitopäätöksiä. Näitä päätöksiä hoitaja tekee yhdessä asiakkaan kanssa. Esteettiset arvot kuvaavat esimerkiksi sitä, miten lämpimästi ja aidosti hoitaja kohtaa

asiakkaan. Tiedolliset arvot näkyvät hoitajan toiminnassa, kun hän toimii hoitajana vastuullisesti, rehellisesti ja itseään jatkuvasti kehittäen. (Rautava-Nurmi ym. 2012, 20–21.)

Ihmisarvo on käsite, jonka mukaan ihmisellä on arvo jo sinänsä. Ihmisarvo on ihmisoikeuksien perusta, ja sen tarkoituksena on taata jokaiselle arvokas elämä. Jokainen ihminen ansaitsee kunnioituksen, arvostuksen ja inhimillisen kohtelun. Ihmistä ei saa kohdella esineenä, vaan ihmisarvoa tulee kunnioittaa ja suojella. Ihmiskäsitys eli ihmiskuva on yksilön näkemys siitä, millainen ihminen on. Hoitotyössä ihmiskäsityksellä on iso merkitys. Suomalaista hoitotyötä ohjaa humanistinen, holistinen ja kristillinen ihmiskäsitys.

Humanistisessa ihmiskäsityksessä korostetaan yksilön ainutlaatuisuutta, yksilön elämän merkityksellisyyttä ja yksilön valinnanvapautta. Holistinen ihmiskäsitys pohjautuu humanistiseen ihmiskäsitykseen. Ihminen on fyysinen, hengellinen, psyykinen ja sosiaalinen kokonaisuus. Kristillinen ihmiskäsitys korostaa ihmisrakkautta, Jumalan hyvyttä ja anteeksiantamusta. (Rautava-Nurmi ym. 2012, 20–21.)

Valtakunnallisen sosiaali- ja terveysalan eettisen neuvottelukunnan (ETENE) tehtävänä on käsitellä sosiaali- ja terveysalaan sekä asiakkaan asemaan liittyviä eettisiä kysymyksiä periaatteelliselta kannalta ja antaa niistä suosituksia. ETENE:n toiminta perustuu potilaslakiin ja lakiin sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista. Neuvottelukunnan toiminnan tarkoituksena on asiakkaan perusoikeuksien, ihmisarvon, itsemääräämisen, yhdenvertaisuuden, oikeudenmukaisuuden sekä hyvän hoidon, hoivan, palvelun ja kohtelun edistäminen sosiaali- ja terveysalalla. Eettistä keskustelua tarvitaan myös palvelujen käyttäjien asemaa, osallisuutta, vastuuta ja roolia koskevista asioista sekä teknologian, teknisten apuvälineiden ja tietotekniikan lisääntyvästä käytöstä palveluissa ja hoivassa. (ETENE www-sivut 2013.)

Hoitotyön keskeisiä periaatteita ovat kunnioittaminen, yksilöllisyys, itsemääräämisoikeus, yksityisyys, perhekeskeisyys, turvallisuus, kokonahoidon periaate, terveyskeskeisyys ja omatoimisuus. Kunnioittamisen periaate on yksi

hoitotyön perusarvo. Asiakkaan kunnioittaminen merkitsee asiakkaan omien arvojen, vakaumuksen, valinnan vapauden ja elämäkokemuksen kunnioittamista. Asiakkaan ihmisarvoa pitää kunnioittaa asiakkaan iästä, uskonnosta, etnisestä taustasta, yhteiskunnallisesta asemasta ja terveydentilastaan riippumatta.

Asiakkaan kunnioittamiseen kuuluvat inhimillinen kohtelu, luottamuksellisuus, hyvä vuorovaikutus ja rehellisyys. Yksilöllisyyden periaatteen mukaan jokainen asiakas on ainutkertainen ja arvokas. Itsemääräämisoikeudella tarkoitetaan, että asiakkaan omaa tahtoa ja toiveita tulee kunnioittaa. Yksityisyydellä tarkoitetaan jokaisen asiakkaan henkilökohtaista tilaa. Asiakkaalla tulisi olla vapaus yksinoloon tai yhdessäoloon muiden kanssa. Perhekeskeisyys korostaa perheen huomioimista asiakkaan hoidossa. Turvallisuuden periaate tarkoittaa, että on tärkeä järjestää asiakkaalle turvallinen ympäristö. Kokonahoidon periaate tarkoittaa asiakkaan fyysisten, psyykkisten ja sosiaalisten tarpeiden huomioimista. Terveyskeskeisyys tarkoittaa,

että tulee keskittyä asiakkaan terveyteen sairauden sijasta. Omatoimisuusperiaate tarkoittaa asiakkaan oman tekemisen tukemista puolesta tekemisen sijaan. (Rautava-Nurmi ym. 2013, 22–26.)

Hoitoympäristön konkreettisessa käytännössä myös kulttuuri- ja taidealan toimijan toiminnassa tulee ilmetä motivoituneisuus tekemäänsä asiaan – samoin sitoutuneisuus ja eettisyys. Sitoutuneisuus tarkoittaa, että toimija on hyvin etukäteen suunnitellut yhdessä hoitolaitoksen edustajien kanssa, mitä tehdään, kuka tekee ja milloin. Eettisyys tarkoittaa korkeatasoista ja eettisesti kestävää toimintaa. Eettisyyteen sisältyy vaitiolovelvollisuus kaikista asioista, joita toimija on hoitolaitoksessa kuullut tai lukenut. Joissain hoitolaitoksissa toimijan on myös suotavaa käyttää nimityksiä tai muuta sovittua tunnustuskylttiä. Hoitolaitosten arki on varsin tarkkaan ajankäytöllisesti suunniteltu eli toimijan olisi myös pysyttävä sovituihin aikatauluihin.

Aseptiikka

Aseptiikalla tarkoitetaan kaikkia niitä toimenpiteitä, joilla pyritään estämään infektioiden synty. Aseptisen toiminnan perustana on huolellinen käsihygienia, johon kuuluu käsien pesu. Käsien desinfiointi- eli käsihuuhteen käyttämisen tarkoitus on poistaa käsiin joutuneet mikrobit. (Rautava-Nurmi ym. 2012, 94–101.)

Käsien eli ihon ja kynsien hoitaminen on tärkeää, koska toiminta/tekeminen tapahtuu hyvin usein käsien avulla. Terveet kynsinauhkat ja lyhyet kynnet auttavat käsihygieniassa. Käsien kuntoa voi testata yksinkertaisesti käsihuuhteen avulla: jos käsissä tuntuu kutinaa tai kirvelyä huuhteen käytön jälkeen, ihossa on rikkoumia tai ihon on hyvin kuiva. Käsien kuivuutta voi estää käyttämällä perusvoiteita. Teko-, rakenne- tai geelikynsien käyttö on hoitotyössä kiellettyä, koska niiden alle kertyy helposti mikrobeja. Lisäksi niissä voi olla koloja, joihin kertyy likaa ja kosteutta. Myöskään kynsilakan käyttäminen ei ole suotavaa. Rannekelloja ja

koruja ei saa käyttää; esimerkiksi sormusten alla on enemmän mikrobeja kuin muualla käsien iholla. Lisäksi kellot ja korut voivat raapia asiakkaita. (Rautava-Nurmi ym. 2012, 105.)

Kulttuuri- ja taidealan toimijat saavat tarkemmat ohjeet ja neuvot paikan päällä: onko jotain erityistä mitä pitäisi ottaa huomioon? Käsien desinfiaktion tulisi tapahtua aina yksikköön tultaessa ja poistuttaessa. Henkilökunta neuvoo missä käsi-desinfektioaineet ovat. Jos yksikössä hoidetaan muistisairaita asiakkaita, desinfiatioaineet voivat olla kaapin ylähyllyllä, jotta asiakkaat eivät esimerkiksi juo sitä.

Turvallisuus

Hyvä hoitoympäristö lisää asiakkaan turvallisuuden tunnetta. Potilasturvallisuudella tarkoitetaan terveydenhuollossa toimivien yksiköiden ja organisaatioiden periaatteita ja toimintoja, joiden tarkoituksena on varmistaa hoidon

turvallisuus sekä suojata potilasta vahingoittumasta. Potilaan näkökulmasta potilasturvallisuudella tarkoitetaan sitä, ettei hoidosta aiheudu haittaa. ”Suomalainen potilasturvallisuusstrategia vuosiksi 2009–2013” ohjaa suomalaista sosiaali- ja terveydenhuoltoa yhtenäiseen potilasturvallisuuskulttuuriin ja edistää sen toteutumista. (Sosiaali- ja terveysministeriö 2009.)

Kaikilla toimijoilla, myös esimerkiksi viriketuokion järjestäjillä, tulee olla selkeästi mielessä turvallisen ympäristön järjestäminen, asiakkaan turvallisuuden huomioon ottaminen, tapaturmariskin huomioiminen ja vähentäminen. Toimijan tulee selvittää etukäteen yhteistyössä yksikön hoitajien kanssa, onko asiakasjoukossa esimerkiksi muistihäiriöinen, joka voisi syödä materiaaleja, ja voidaanko saksia tai muita teräesineitä käyttää turvallisesti.

Käytännön ohjeita ja pohdintaa

Yksi keskeisimmistä käytännön ohjeista on asiakaslähtöisyys ja inhimillisyyden huomioiminen kaikessa toiminnassa. Taidetta ja kulttuuria tulisi käyttää hoitotoiminnan tukemisessa, ja taidetoiminnan käytännöt suunnitella niin, että otetaan huomioon asiakkaiden kuntoisuus ja toimintakyky. On oltava selkeät ja kyllin yksinkertaiset toiminnot ja ohjeet toimintaan sekä yksinkertaiset aloitukset; on edettävä hitaasti ja toiminnan rajallinen aika huomioiden. Jos on tarvetta käyttää aputoimijoita, heitä tulisi käyttää.

Kaikki tämä liittyy siihen, että taidetoimija(t) pystyvät tarjoamaan jotakin uutta ja täydentävää hoitotyön arkeen asiakkaiden hyvinvoinnin ylläpitämiseksi ja edistämiseksi. Pitäisi huolehtia siitä, että taidesisältöisen palvelun hankinta olisi helppoa ja sujuvaa, jotta taide ja kulttuuri olisivat integroituneena kaikkien sektoreiden palvelutuotantoon. Engström (2013, 31) toteaa, että vaikka taide- ja kulttuurisisältöjä toivotaan sovellettavan asiakkaille sopivaksi, on aina kuitenkin

syitä välttää asiakkaiden – esimerkiksi ikääntyneiden – kyvykkyyden aliarvioimista.

Lähteet

Engström, A. 2013. Hoitotyöntekijöiden näkemyksiä taiteesta ja kulttuurista vanhusten hoitotyössä. Pro gradu -tutkielma. Jyväskylän yliopisto. Terveystieteiden laitos. Viitattu 18.11.2013. <https://jyx.jyu.fi>

ETENE www-sivut. 2013. Viitattu 6.11.2013.

Terveydenhuoltolaki 2010. L 30.12.2010/1326.

Turun kaupungin sosiaali- ja terveystoimi 2011. Kulttuuria vanhuksen arkeen (KUVA-hanke) Loppuraportti 2011. Viitattu 18.11.2013. <http://www.thl.fi>

Laki potilaan asemasta ja oikeuksista 1992. L 17.8.1992/785.

Leino-Kilpi, H. & Välimäki, M. 2008. Etiikka hoitotyössä. Helsinki: WSOY.

Liikaneen H-L. 2010. Taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia. Ehdotus toimintajohjelmaksi 2010–2014. Helsinki: Opetusministeriön julkaisu- ja 2010:1.

Pirkanmaan sairaanhoitopiirin www-sivut. 2013. Viitattu 18.11.2013. <http://www.pshp.fi/default.aspx?contentid=8772#Käsihygienia>

Rautava-Nurmi, H., Westergård, A., Henttonen, T., Ojala, M. & Vuorinen, S. 2012. Hoitotyön taidot ja toiminnot. Helsinki: SanomaPro.

Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallinen kehittämissuunnitelma (Kaste) 2012–2015. Toimeenpanosuunnitelma 2012. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu 2012:20.

Sosiaali- ja terveysministeriö 2009. Suomalainen potilasturvallisuusstrategia vuosiksi 2009–2013: Edistämme potilasturvallisuutta yhdessä. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisu 2009:3.

Virtanen, P., Suoheimo, M., Lamminmäki, S., Ahonen, P. & Suokas, M. 2011. Matkaopas asiakaslähtöisten sosiaali- ja terveyspalvelujen kehittämiseen. Helsinki: Tekesin katsaus 281/2011.

Hilda Kozari

Taiteilijana – Hilda Kozári

Unkarilaissyntyinen kuvataiteilija Hilda Kozári oli taiteilijana Taidehallin aistihäiriö-työpajoissa toukokuussa 2013. Kozári oli tyytyväinen Taidehallin pilotin työryhmän työskentelyyn. Hän oli erityisesti mielissään tuottaja-avusta. Tiimityöskentely herätti taiteilijassa positiivisen kysymyksen siitä, miksei voisi useamminkin työskennellä näin, hyvin toimivassa moniammatillisessa ryhmässä. Hänen mielestään oli hienoa tehdä töitä eri alan taiteilijan kanssa samassa projektissa; työskentely eri alan taiteilijan kanssa oli täydentävää. Säveltäjällä ja taiteilijalla on eri tarpeet sekä eri materiaalilähtökohdat, mutta kuitenkin yhteinen tavoite. Moniammatillisen ryhmän tiivis yhteistyö antoi paljon kuvataiteilijalle, esimer-

kiksi mahdollisuuden tutustua muiden alan (säveltäjän ja tuottajan) toimintatapoihin. ”Tuottaja oli suuri apu taiteilijalle, sai itse keskittyä pelkästään sisältöön”, Kozári kertoi.

Taidehallin pilotin ryhmän toimiminen koettiin myös pitkälti persoonakysymyksenä. Tässä ryhmässä jokainen oli innoissaan omasta alastaan ja osasi kunnioittaa toisen osaamista. Tällainen yhteistoiminta vain vahvisti taiteellista lopputulosta.

Taidehallin pilotissa Kozári kertoi käyttäneensä samaa toimintamallia kuin aikaisemmissa moniaistisissa tuotannois-

saan. Kozárilla on pitkä kokemus ja vahva ammattitaito taidetyöpajatoiminnasta, mutta hän myönsi, että tässä tapauksessa, murrosikäisten kohderyhmälle, piti keksiä jokin koukuttavampi juju.

Kozári pitää ryhmän kuin ryhmän kanssa työskentelyssä tärkeänä rehellisyyttä sekä avoimuutta. Kun itse heittäytyy ja ottaa toisetkin vastaan sellaisina kuin he ovat, jotain hyvää syntyy aina.

Kozári oli hieman yllättynyt kohderyhmän haastavuudesta Taidehallin pilotissa. Myös muutamien nuorten suhtautuminen taiteeseen yllätti taiteilijan. Taide koettiin tyhmänä ja nuorten omin sanoin ”homona”. Kozári piti kuitenkin tätäkin esiintuontia tärkeänä. Nuoret uskalsivat tuoda ajatuksiaan julki sekä puhuivat ennakkoluuloistaan suoraan. Nuorten jakaminen pienryhmiin auttoi saamaan vaikeastikin käytäytyvät mukaan toimintaan. Myös kannustaminen ja sen esiintuominen, että taidetta voi tehdä ihan omista lähtökohdista, vaikkapa jääkiekosta tai mistä vain pitää, tuntui motivoivan Taidehallin nuorisoryhmää.

Monelle osallistuneelle nuorelle Kozári oli ensimmäisiä nykyaikaisia taiteilijoita, jolle he pääsivät puhumaan suoraan tunteista ja ennakkoluuloista taidetta kohtaan. Rehellisyys oli taiteilijasta koskettavaa, ja osalle toiminta muokkautui lopulta hyvin kannustavaksi. Osa nuorista suunnitteli työpajan innoittamana jopa tulevaisuuttaan luovuuden parissa.

Aistien parissa toimiva kuvataiteilija kertoi saavansa itse eniten kehitysvammaisryhmistä. Heidän kanssaan moniaistinen toiminta toimii parhaiten ja työstä saatu kiitos on mitä mahtavinta – he tulevat heti lähelle ja koskettavat.

Kozárin työskentelyssä on aina ollut mukana taiteen sosiaalinen aspekti. Se, että Taidehallin aistihäiriötyöpajat täytyivät heti, kertoi osaltaan siitä, kuinka taiteesta hyvinvointia -työn tarve varsinkin nuorilla kohderyhmillä on kova, erityisesti ennaltaehkäisevänä toimintana.

Kozári näki ongelmana sen, että taiteilijalla ei aina ole mahdollisuuksia tehdä tätä työtä.

Vahvasti tuli esiin, että nuoret kaipaavat ohjaavia aikuisia, jotka eivät ole opettajia, antamaan vaihtoehtoisia roolimalleja ja toimintaympäristöjä.

Itse projektissa tuntui olevan taiteilijanäkökulmasta hieman liikaa työtä suhteutettuna aikaan. Tärkeää olisi arvioida tarkemmin, miten paljon laadukasta taidetta pystyy missäkin ajassa tekemään. Taiteilijat tässä projektissa olivat kuitenkin sisukkaita ja saivat työpajansa toimimaan. Kozárin toimintaa ohjaakin työskentelytapa: ”Kun halutaan tehdä jotain hyvin, tehdään se hyvin”. Taiteilijan työ on usein fyysistäkin taistelua, ja kuvataiteilijat ovat tottuneet tilallisiin ja monen muotoisiin ongelmiin. Kun Taidehallin pilotin työryhmä oli sitoutunut työpajoihin, oli varmaa, että ne myös saatetaan loppuun. Loppujen lopuksi pilotti toimi hyvänä esimerkkinä siitä, mitä innostunut ammattilainen voi muiden hyvinvoinnin tähden saada aikaan, pienilläkin resursseilla.

*Malin Gustavsson,
kuva: Johan Karrento*

Tuottajana – Malin Gustavsson

Malin Gustavsson toimi tuottajana Kauniaisissa Hagelstamska skolanin ja Kasavuoren koulujen piloteissa. Gustavsson on tasa-arvokonsultti, jolla on paljon kokemusta myös kouluryhmien kanssa työskentelystä.

Gustavsson kertoi koulujen pilottien toimintamallin syntyneen lähinnä siitä, miten kaksi tuottajuutta laitettiin yhteen, viitaten näin itseensä ja työpariinsa taitelija Heidi Lunabaan.

Muuta kuvaasi -projekti vahvisti tuottajalle sitä kokemusta, miten paras yhteistyö syntyy aina sitoutuneen vastaanot-

tajan kanssa. Myös eniten oppimista tapahtuu, kun tapaa ihmisiä henkilökohtaisesti ja pystyy kommunikoimaan kasvokkain. Henkilökohtaiset tapaamiset ovat tärkeitä, sillä lähitoiminnalla vastuu myös henkilöityy. Myös jokainen vastaanottava taho on erilainen. Asiakkaiden ominaispiirteet sekä tarpeet saa parhaiten esiin avoimella keskustelulla. Tarpeeseen vastaaminen helpottuu, kun tuntee paremmin toiminnan tilaajaa ja päinvastoin.

Kouluilla järjestetyssä, ulkoa tuodussa toiminnassa Gustavsson pitää tärkeänä hierarkkista sitouttamista ja viestin kulkemista ylhäältä alas: koko koulun pitää olla sitoutunut

toimintaan ja johdon tukea toteuttavaa tahoja, sekä opettajia että oppilaita. Ilman johdon ja organisaation tukea ulkopuolinen toiminta on hyvin haasteellista.

Ongelmaksi voi muodostua myös se, että vastaanottava taho ei rajaa toiminnan sisältöjä tai muotoa. Tilaajan toiveet ja niistä rakentuneet raamit auttavat tuottajaa paljon. Liika taiteellinen ja muodollinen vapaus voivat kieltä toisen puolen sitoutumattomuudesta, väärin perustellusta rekrytoinnista ja tiedottamisen ongelmista.

Toiminnan raamit olisi hyvä tuoda esiin jo vastaanottajien ja toteuttajien yhteiskehittelyssä. Näin estetään esimerkiksi hapuilevat taidekokeilut ja taiteen väärinkäyttö. Ihmiset pitää tapaamisen lisäksi tavoittaa ”oikeasti”, ja selkiyttää jokaisen toimintavastuu: ei pidä luottaa oletuksiin, vaan puhua asiat ja suunnitelmat käytännönkin tasolla auki.

Kasavuoren ja Hagelstamskan koulujen piloteissa viestintään ja kouluun sisään pääsemiseen meni suhteellisen pitkä

aika. Molemmissa koulussa mielenkiintoa kohtaan kasvoi ajan ja luottamuksen myötä. Kunnolla asiaan herääminen ja toiminnallistuminen tapahtui vasta siinä vaiheessa, kun pilotit olivat jo loppumaisillaan. Tässä vaiheessa kaikki olivatkin kiinnostuneita jatkamaan, mikä kertoo puolestaan projektin kiinnostavuudesta ja tarpeellisuudesta.

Gustavsson toi esiin sen, että koulutyöskentelyssä oikean ajankohdan valitseminen on hyvin tärkeää. Jos haluaa saada oppilaat sitoutumaan, ei kannata mennä projektin kanssa kouluun enää toukokuussa. Mukana pitää olla silloin, kun uutta lukukautta suunnitellaan, ja toiminta pitää järjestää aktiivisen lukukauden sisällä. Koulumaailma ei myöskään ole valmis liian tiiviisiin ja lyhytkestoisiin projekteihin, koska aika ulkopuoliseen toimintaan pitää ”varastaa” muulta opetustyöltä.

Gustavsson kertoi yllättyneensä myönteisesti siitä, miten jotkut opettajat osasivat nopeasti hyödyntää työpajojen sisältöä sekä työryhmän tarjoamaa ulkopuolista asiantun-

tijuutta omassa opetuksessaan. Tämä oli sitä haluttua, jatkumollista yhteistyötä.

Moniammatillinen yhteistyö on aina haaste. Onnistuakseen se vaatii jokaisen ryhmäläisen ammattitaidon tunnistamista sekä kontekstisidonnaisen asiantuntijuuden tunnustamista. Varsinkin kuvataiteen alalla moniammatillinen yhteistyö voi tuntua haasteelliselta johtuen yleisestä yksin työskentelemisen kulttuurista.

Gustavsson toi myös esiin projektin vastuun siinä, että varmistetaan pilottien laadukkuus. Projektilla olisi hyvä olla referenssiryhmä: sen tarkoitus olisi esittää kriittisiä kysymyksiä ennen kuin toiminta alkaa ja tuoda esiin mahdollisia ongelmakohtia, joille jo suunnitteluvaiheessa olisi mahdollista hakea ratkaisuja. Uudessa toimintaympäristössä referenssiryhmässä olisi hyvä olla henkilö, jolla on juuri kyseisen alan kokemusta, esimerkiksi vanhainkodin edustaja mukana suunnittelemassa vanhusten toimintaympäristöön tuotettuja palveluita. Referenssiryhmäläisen olisi objektiivisuu-

den vuoksi hyvä olla jostain muusta kuin tuotetun palvelun kohteena olevasta organisaatiosta.

Referenssiryhmän tavoitteena olisi ratkoa pääasiassa rakenteellisia ongelmia, ei vaikuttaa suoranaisesti sisältöön. Tämä antaisi luovuudelle paremmat mahdollisuudet. Hyväkään konsepti ei aina toimi huonoissa rakenteissa. Referenssiryhmällä ja yhteiskehittelyllä pyrittäisiin luomaan luotavainen toimintaympäristö, jossa taiteilija tai muu toimija tietää pelisäännöt ja saa yhteisöltä tukea toiminnalleen.

Gustavssonin mielestä paras käytäntö, best practice ei aina opeta sananmukaisesti parhaiten: kaikki onnistumisen prosessit eivät näy selkeänä ulospäin. Ongelmankin kautta ratkaisemisessa on rakentavat puolensa.

Tuula Juhola, lumiveistustyöpaja, Kuntoutuskeskus Kankaanpää

Tilaajana – Tuula Juhola

Tuula Juhola toimii Kuntoutuskeskus Kankaanpään kädentaidon ohjaajana. Kolmioprojektin pilotti kohdennettiin vapaa-ajan ohjelmaan ja se toteutettiin yhteiskehittelyssä kädentaidon ohjaajan kanssa.

Juhola on työskennellyt noin kaksikymmentä vuotta kädentaidon ohjaajana ja näkee taidesisältöisen toiminnan tuoman muutoksen omassa työssään. Hän toivottaa uuden sisällön tervetulleeksi vapaa-ajan ohjelmaan. Juhola koki itsekkin hyötyvänsä ulkopuolelta tuotetusta uudesta sisällöstä ja malleista.

Taidesisältöinen toiminta kuuluu Juholan mielestä ehdottomasti osaksi hyvinvointipalveluita. Erityisesti Kankaanpään kaupungin profiloituessa taidekaupunkina yhteistyö Taidekoulun ja muun kulttuurikentän kanssa on sekä luonnollista että toivottavaa.

Kuntoutuskeskus Kankaanpään asiakkaille halutaan tarjota laadukasta taidetoimintaa ja yhteistyömalleja pyritään jatkossakin kehittämään. Asiakaslähtöisyys on keskiössä toimintaa suunniteltaessa ja toteutettaessa. Asiakkaille suunnatut taidetyöpajat eivät voi olla kanava taiteilijan toteuttaa sisäistä visiotaan, vaan sisältö pitää rakentaa osallistujien kiinnostus, mahdollisuudet ja rajoitteet huomioiden.

Kuntoutuskeskuksen laajasta asiakaspohjasta löytyy innokkaita taideharrastajia ja mielenkiintoisia ITE -taiteilijoita-kin. Kevään 2014 pilotissa otettu kouluttava, matalankynnyksen taidesisältöjen näkökulma sopi asiakkaille hyvin. Monella asiakkaalla on kotioloissa hyvin aikaa erilaisille harrastuksille ja kuntoutuksessa opitut sisällöt jäävät varmasti käyttöön.

Taidetoiminnassa tärkeää on sen sosiaalistava ja yhteisöllinen puoli. Taidetyöpajoja ei myöskään saa rakentaa liian hierarkkiseksi; työpajat toimivat vallan mainiosti tuottaja-taiteilija- sekä kädentaito-ohjaaja -tiimillä. Aikaisemmassa Kuntoutuskeskuksen pilotissa mukana olleet taide- sekä sosiaali- ja terveysalan opiskelijat saattoivat aiheuttaa asiakkaille liiallisen tarkkailun kohteena olemisen tunteen. Vapautuminen ja kokeileminen oli välittömämpää pienemmällä ohjaajatiimillä.

Monella kuntoutuskeskuksen asiakkaalla oli omasta taustastaan johtuen korkea kynnys osallistua uuteen toimin-

taan. Kynnystä pyrittiin madaltamaan helppotajuisilla sisällöillä sekä välittömällä tunnelmalla. Tekemisessä ei ollut suorituspakkoa eikä toiminta ollut sinänsä tavoitteellista.

Kuntoutuskeskuksen pilotista asiakkailta on tullut positii- vista palautetta. Pääosin työpajoihin osallistuneet halusivat ottaa omat teoksensa mukaan kotiin; toiminta oli siis tekijä- näkökulmastakin tuottavaa.

Esimerkki hyvästä alueellisten taide- ja kulttuuritoimijoiden yhteistyöstä oli Kolmioprojektin konsertti, jossa säveltäjä, tuottaja-kuvataiteilija sekä Kankaanpään musiikkiopiston oppilaat ja opettajat tuottivat korkeatasoisen kulttuurielä- myksen kuntoutuskeskuksen asiakkaille. ”Tällaista lisää ja kulttuuriprofilointia kuntoutuskeskuksen kokonaisvaltai- seen hyvinvointipakettiin”, toivoi Juhola.

Kuntoutuskeskuksella tulee olemaan jatkossa aiempaa enemmän myös mielenterveyskuntoutujia. Heidän kans- saan taidesisältöisellä toiminnalla voi olla vahva rooli.

Jouko Huhtamaa, Terävöityminen, Värinä-näyttely

Asiakkaana – Jouko Huhtamaa

Jouko Huhtamaa osallistui syksyllä 2012 ja keväällä 2013 Jämijärvellä Onnikodilla toteutettuun pilottiin. Huhtamaa oli mukana Onnikodin asukkaiden Värinä-aidenäyttelyssä Kankaanpään Taidekoulun galleriassa keväällä 2013.

Huhtamaa kertoi olleensa hyvin tyytyväinen järjestettyyn toimintaan. Päällimmäisinä muistoina nousivat taidenäyttely ja avajaiset, joihin oli saapunut paljon Huhtamaan tuttuja ja sukulaisia. Näyttelyn avajaiset toimivat pilottia kokoavana sekä ystäviä yhdistävänä toimintana.

Huhtamaa osallistuu paljon Onnikodilla järjestettävään harastus- ja vapaa-ajan toimintaan. Tähän kuuluu ulkoilua,

retkiä, konsertteja ja muuta virkistystä. Kolmion pilotin Huhtamaa koki muusta toiminnasta eroavana, koska taiteilijat sekä tuottajat olivat uusia tuttavuuksia ja toivat mukanaan paljon uusia ideoita. Erityisesti Huhtamaan mieleen jäivät Satakunnan ammattikorkeakoulun Soteekki-toiminnassa työharjoittelussa olevat opiskelijat, joita Onnikodilla vieraili taideohjaajien apuna.

Huhtamaa on tehnyt omaa taidetta jo muutaman vuoden ennen Kolmion pilottia. Huhtamaa koki tärkeänä oman toiminnan tukemisen uusien materiaalein ja välinein sekä mahdollisuuden päästä esiin taidenäyttelyssä. Jatkossa Huhtamaa olisi mielellään mukana vastaavan kaltaises-

sa toiminnassa ja haluaisi enemmän ohjausta itsenäisenä taiteilijana toimimiseen ja oman tuotannon kehittämiseen. Huhtamaa haluaisi mieluiten työskennellä omaehtoisesti ja pitkäjänteisesti, ei aina välttämättä valmiissa ryhmässä.

Huhtamaalla onkin oma vahva sisältö ja tekniikka, terävöityminen, mitä hän halua jatkaa: ”Ensimmäisestä viivasta, mihinkä suuntaan, montako – ja työn tarkat mitat, värit tulee sitten pikku hiljaa. Se, mistä tällä hetkellä tykkään, on kulta ja kiiltävä.”

Avoimuus
Palaute
Verkkopalautte

Tilaus
Vastuu
Tulema
Palvelumuotoilu

Toteutus

Välittäminen
Todellisuus
Malli
Arvot
Jakaminen

Hyvinvointiteknologia

Taistot, Värinä-näyttely, Kankaanpään Taidekoulu

Arviointi

Tomi Kuusimäki & Petra Havu

Kolmion arvioinnin perustana oli ohjaava arviointi, jonka tavoitteena oli tunnistaa hyviä asioita ja toisaalta pystyä korjaamaan toiminnan aikana niitä asioita, joissa oli parannettavaa.

Toiminnan arviointi verkostoprojektissa, jossa on mukana useita organisaatioita ja toiminnan rahoittajia, antaa arvioinnin näkökulmasta mielenkiintoisen lähtökohdan. Kuka on asiakas ja miten se määritellään; miten henkilöstö ja mukana olevat toteuttajaorganisaatiot kokevat toiminnan ja millaisia kehittämissuunnitelmia heillä on kokonaisuuden kannalta; miten arvioida toiminnan jatkoon kehittymisnäky-

miä tai mitä toiminnan taloudellisella vaikuttavuudella voidaan ymmärtää?

Kolmion ydin muodostui kolmen kulttuurialan järjestön, Suomen Taiteilijaseuran, Suomen Säveltäjien ja Taide- ja kulttuurialan järjestö TAKU:n ympärille. Projektin päätavoitteina oli parantaa valtakunnallisten järjestöjen ymmärrystä kuva- ja säveltäjäalojen mahdollisuuksista hyvinvointipalveluiden tuottajana, parantaa alan järjestöjen kykyä toimia välittäjänä hyvinvointipalveluiden tuottamisessa, lisätä kuvataiteilijoiden, säveltäjien ja tuottajien valmiuksia toimia moniammatillisessa työryhmässä hyvinvointipalveluiden

tuottamisessa ja lisätä sekä järjestöjen että taiteilijoiden, säveltäjien, tuottajien ja sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten verkostoitumista.

Tavoitteiden määrittelyn taustalla oli esiselvityksen johtopäätös, jossa todettiin, että taiteilijan ja uudenlaisen taiteellisen toiminnan, kuten hyvinvointipalveluiden tuottamisen, väliin tarvitaan tuottaja tai välittäjäorganisaatio, joka huolehtii sillan rakentamisesta taiteilijoiden ja muiden yhteiskunnallisten toimijoiden välille. Yksittäisten tuottajien todettiin hyvinvointialan osaamisen suhteen olevan samassa tilanteessa kuin taiteilijat: heiltä puuttuu olennaista tietoa ja koulutusta sosiaali- ja terveysalan käytännöistä.

Avainasemassa yhteistyön kehittymisen kannalta katsottiin olevan taiteilijoiden omat välittäjäorganisaatiot, jotka edesauttavat taiteilijoiden, säveltäjien, tuottajien ja sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten verkostoitumista.

Toiminnan konkreettisina tuloksina odotettiin muun muassa, että alan järjestöjen osaaminen on lisääntynyt ja ne

pystyvät toimimaan oman alansa valtakunnallisina kehittäjinä sekä välittäjinä hyvinvointipalveluiden tuottamisessa. Tavoitteena oli myös, että kuvataiteilijat, säveltäjät ja tuottajat ovat saaneet kokemusta ja heidän osaamisensa on lisääntynyt hyvinvointipalveluiden tuottamisessa, moniammatillisen työryhmän jäsenenä toimimisessa sekä yhteiskiekkisyssä.

Tuloksia odotettiin siis saatavan liittyen sekä projektin taustalla oleviin tahoihin eli järjestöihin, projektin henkilöstöön eli taiteilijoihin ja tuottajiin sekä asiakkaisiin eli vastaanotettavaan organisaatioon ja heidän asiakkaisiinsa.

Järjestöt toiminnan kulmakivenä

Järjestöille luonteva rooli voisi olla koulutus- ja verkottumisalustana toimiminen niille taiteilijoille ja tuottajille, jotka haluavat hyvinvointipalveluita tarjota. Välittäjäksi yksittäisten palveluntarjoajien ja niitä vastaanottavien organisaatioiden välillä ei järjestöjen kannattane ryhtyä, sillä eri tahojen

tapa hankkia hyvinvointipalveluita vaihtelee suuresti ja koko hyvinvointipalveluiden kenttä elää koko ajan. Tässä moninaisuudessa ja muutoksessa järjestöjen on vaikea pysyä mukana, varsinkaan kun se ei ole järjestöjen päätehtävä.

Sen sijaan hyvinvointipalveluiden tarjoajien riittävien valmiuksien ja verkostoitumisen tukeminen voisi olla järjestöille sopiva rooli. Toisaalta koulutukseen ja valmennukseen sopivat myös oppilaitokset. Tässä järjestöllä voi olla aloitteellinen rooli oppilaitoksiin päin tiedon välittämiseksi. Alalle kasvanee ammattilaisten joukko, joiden täydennys- ja peruskoulutuksesta jonkin tahon on huolehdittava. Näiden ammattilaisten tehtäväksi muodostunee kentän haltuunotto osana ammattiaan. Hyvinvointipalveluiden tarjoamisen voidaan sanoa olevan oma erikoistumisalansa, joka edellyttää runsaasti myös muita taitoja kuin varsinaisen taiteellisen työn tekemisen. Myös tuottajilta odotetaan kokemuksen tai koulutuksen kautta hankittua lisäosaamista, jotta he osaavat toimia hyvinvointipalveluiden verkostossa.

Asiakkaat ja asiakkaan asiakkaat

Asiakasnäkökulma jaettiin kahteen osaan. Projektin asiakkaana oli organisaatio, jonka asiakkaille Kolmio tuotti pilottiprojekteissa taidelähtöisiä palveluja.

Taiteelle osana organisaatioiden palvelujen kokonaisuutta löytyi selkeä tarve, ja taiteilijoiden ja tuottajien ryhmän toiminta toi lisäarvoa organisaatioille. Onnistuneimmissa projekteissa yhteisenä nimittäjänä oli asiakkaan organisaation ja henkilöstön sitoutuminen taiteen integroimiseen osaksi omaa arkea. Kaikissa organisaatioissa oli hyvät yhteyshenkilöt, jotka auttoivat taiteilijoita ja tuottajia tuomaan oman osaamisensa yhteistyöhön.

Asiakasorganisaatioiden toimintaa kuvaa hyvin lainaus taiteilijan kokemuksista: ”Onnistuneinta oli koulun opettajien lämminhenkinen tuki ja innokkuus yhteistyöhön, jota rajoitti ainoastaan aikataulujen tiukkuus.” Useilla asiakasorganisaatioilla oli aito halu nivoa taidetoiminta osaksi toimintaa.

Erään pilottikumppanin edustajan toteamus, että heillä ei ole varaa jättää taideyhteistyötä irralliseksi kokemukseksi muusta palvelukokonaisuudesta, kuvaa hyvin asiakkaiden suhtautumista taiteeseen osana oman toimintansa kehittämistä.

Asiakkaiden edustajat nimesivät useimmin projektin onnistumisen kuvaajiksi hyvän yhteistyön oman organisaation ja projektia toteuttavien henkilöiden välillä, palkitsevan kokemuksen yleisölle tai asiakkaille sekä kiinnostavan, osittain uuden kokemuksen. Eniten haasteita oli koettu pilottiprojektien organisoitumisessa.

Projektin asiakkaina olivat siis myös organisaatioiden loppuasiakkaat, jotka olivat muun muassa koululaisia, vanhuksia ja kehitysvammaisia. Asiakkailta kerättiin palautetta muun muassa havainnoimalla, henkilökohtaisilla keskusteluilla ja perinteisillä asiakaspalautelomakkeilla. Parhainpina palautevälineinä pilottien työryhmät näkivät havainnoinnin ja henkilökohtaiset keskustelut.

Taidetoimintaan osallistuneet asiakkaat osallistuivat taidelähtöisiin työpajoihin osana normaalia toimintaa. Esimerkteinä voidaan mainita muun muassa hoivalaitosten viriketoiminta tai koulun opetus. Taide pystyi tuomaan uusia näkökulmia ja sisältöjä normaaliin arkeen. Osa käytetyistä menetelmistä siirtyi osaksi organisaation viriketoimintaa.

Mielenkiintoinen palaute tuli erityisesti koululaisilta, kun jo-kaista pyydettiin arvioimaan taidetoiminnan onnistumista ja merkittävyttä itsensä kannalta. Moni lapsista koki taiteen tuoneen aidosti erilaisia sisältöjä ja iloisen poikkeuksen koulun normaaliin, usein jopa tiukasti määriteltyyn, toimintaan. Myös siitä kiitettiin, että ainoaa oikeaa vastausta taiteessa ei ole, vaan tekeminen ja osallistuminen itsessään on jo tulos. Nuoret kokivat onnistuneeksi sen, että kerran-kin sai tehdä, mitä itse halusi.

Kuvataiteilijan säveltäjän ja tuottajan näkökulmat

Kolmion perustana oli kulttuurialan ammattilaisten välinen yhteistyö, jota kokeiltiin myös yhteiskehittelyssä. Yhteiskehittely on tuttua erityisesti muotoilusta, jossa tuotteen tai palvelun kehittäminen yhdessä sen mahdollisten tulevien käyttäjien ja asiakkaiden kanssa on luonteva tapa toimia.

Yhteiskehittely koettiin haastavana tapana toimia. Kuvataiteilijoilla ja säveltäjillä taiteellinen luominen on tekijälähtöistä ja siihen ei ole totuttu yhdistämään yhteiskehittelyä, jossa mukana on myös taiteen kokija – asiakas. Kolmiossa yhteiskehittelyn onnistumisen edellytys oli oikeiden henkilöiden löytyminen työryhmiin. Ne, joilla oli vahva kokemus ja varmuus omasta tekemisestään, olivat erittäin hyviä toimimaan ryhmässä ja ottamaan huomioon muiden osaamisen. He pystyivät kuuntelemaan myös asiakkailta tulleita kehittämis ehdotuksia.

Yhtenä johtopäätöksenä voidaan todeta, että yhteiskehittelyä voi suositella toimintamallina silloin, kun sekä palvelun tarjoajilla että sen hankkijoilla on riittävät valmiudet siihen. Kolmioprojektin kokemukset viittaavat myös siihen, että yhteiskehittely toimii mallina silloin, kun yhteistyön lähtökohdat ovat jo syntyneet ja organisaation ja taiteilijoiden toimintatavat ovat entuudestaan tuttuja.

Toimivaksi käytänteeksi tunnistettiin esimerkiksi se, että toimintamalli määriteltiin työpajatoiminnaksi, jossa osallistujamäärä oli rajattu. Työpajojen aikataulut ja määrät sovittiin tarkasti. Sisältösuunnittelusta annettiin karkeat suunnitelmat ja viimeinen sisältösuunnittelu toteutettiin yhteiskehittelynä taiteilijoiden ja asiakkaiden kanssa.

Henkilöstö

Pilottiprojektien henkilöstö koki onnistumiseksi erityisesti hyvän yhteistyön työryhmän muiden jäsenten kanssa,

kohtaamiset asiakkaan kanssa ja sen, että oma osaaminen sekä ymmärrys yhteistyöstä ja toimimisesta eri organisaatioiden kanssa lisääntyi. Pilottiprojektien henkilöstö koki myös, että heidän oman osaamisensa hyödyntäminen uudella tavalla oli onnistunut kokemus. Kehittämiskohteita pilottiprojektien toiminnassa ovat jatkossa viestintään, projektien käynnistymiseen ja vuorovaikutukseen liittyvät asiat.

Kolmioprosjektin kehitys- ja pilotoitotoimintaan osoitetun rahoituksen johdosta palvelujen moniammatilliseen kehittämiseen pystyttiin panostamaan enemmän kuin normaalissa toiminnassa ilman kehittämissuunnitelmaa. Suuressa osassa piloteista mukana olivat kuvataiteilija, säveltäjä ja tuottaja.

Jatkossa palvelut tulee kyetä tarjoamaan kevyemmällä rakenteella ja pienemmällä kustannuksella, jotta kysyntä ja hinta kohtaavat. Palveluntarjoajien ammattitaidon lisääntyessä tämä tuskin on ongelma, kun kukin tarjoaja oppii hinnoittelemaan työnsä ja tuottamaan palvelut vahvistetun budjetin puitteissa. Yhteiskehittelyssä hinta muodostuu yh-

teistyössä palvelun ostavan organisaation kanssa, ja tätä varten palvelun tuottajat tulevat tarvitsemaan muun muassa kehittyneitä projektinhallinta- ja liiketoimintaosaamiseen liittyviä taitoja.

Jatkuvuus

Tomi Kuusimäki, Saija Mustaniemi & Petra Havu

Kolmion tavoitteena oli myös jatkuvuuden rakentaminen kulttuurin ja hyvinvoinnin kehittämisen teeman ympärille. Projektia edeltäneessä esiselvityksessä nousi esiin, että lupaavasti alkanut toiminta liian usein päättyy yksittäisten hankkeiden päätyttyä. Yhteiskehittelyn toivottiin muotoutuvan sellaiseksi malliksi, jolla asiakkaat saadaan sitoutumaan entistä enemmän taidelähtöisen toiminnan kehittämiseen ja sen viemiseen osaksi organisaatioiden arkipäivää.

Mukana olleet järjestöt kokivat yhteistyön kehittämissuhteissa omaa osaamistaan lisääväksi ja hyödylliseksi toimintatavaksi. Näin koettiin erityisesti sen vuoksi, että kunkin

mukana olleen järjestön henkilöresurssit ovat rajalliset, ja yhteistyön avulla myös tätä asiaa voidaan helpottaa. Järjestöjen rooli kehittämistyön mahdollistajana nousi esiin voimakkaasti. Rooli voisi olla toimiminen verkottumisalustana niille taiteilijoille ja tuottajille, jotka haluavat hyvinvointipalveluita tarjota. Toisaalta järjestöt kokivat oman roolinsa täydennyskoulutuksen edistäjäksi. Suomen Säveltäjät ovat muun muassa lähteneet kehittämään jäseniensä ryhmäpedagogisia taitoja.

Koulutukseen ja valmennukseen sopivat myös oppilaitokset kuten ammattikorkeakoulu, joissa täydennys- ja eri-

koistumiskoulutusta voisi tarjota enemmänkin. Tässä järjestöillä voi olla aloitteellinen rooli oppilaitoksiin päin tiedon välittämiseksi osaamistarpeista. Myös ammattikorkeakoulujen ylempi AMK -tutkinnot antavat jatkossa hyvän mahdollisuuden lisätä kulttuurin ja hyvinvoinnin välisen yhteistyön osaamista. Kehittämishankkeiden tulosten liittäminen suoraan esimerkiksi ammattikorkeakoulujen toimintaan toisi alan kehittämiselle jatkuvuutta. Ammattikorkeakoulun kulttuurialan opetukseen voisi tuoda enemmän työelämälähtöisiä käytänteitä esimerkiksi kuvataiteen soveltamisesta eri toimintaympäristöissä.

Yhteistyö

Yhteiskehittelyn mukaan tuominen onnistui osaltaan sitouttamaan enemmän asiakkaiden henkilökuntaa ja vahvisti jo aiemmin luotuja kumppanuuksia. Realismia tänä päivänä on kuitenkin se, että organisaatioiden tärkeimpien tehtävien lisänä olevien palvelujen tarjoaminen asiakkaille joudutaan rahoittamaan erillisillä projektirahoituksilla. Esimerkiksi

koulujen ja hoivalaitosten budjetit ovat niin tiukkaan sidottuja, että laajemman taidetoiminnan lisääminen siihen on käytännössä mahdotonta.

Yhtenä konkreettisena Kolmion jatkoprojektina on muun muassa Suomen Säveltäjien yhteistyö ITU-projektissa, jossa Itä-Helsingin yläkoulujen oppilaat ja opettajat luovat yhdessä kuvataiteilijoiden ja säveltäjien kanssa uusia teoksia. Kolmioprojektin toiminnassa luotujen käytänteiden pohjalta on kehitetty myös uusi projekti kulttuurin ja hyvinvoinnin palvelumanageroinnista.

Muotoillusta taidepalvelusta liiketoimintaan

Julkisen sektorin siirtyminen pikku hiljaa tilaaja–tuottaja-malliin antaa uuden mahdollisuuden myös taiteen ja kulttuurin toimijoille luoda liiketoiminnaksi soveltuvia palveluita sekä saada sitä kautta mahdollisuuksia työllistymiseen.

Tilaajapuolelta palveluosaamisen korostaminen on vahvasti mukana esimerkiksi erityisryhmille tarjottavan taidesisältöisen toiminnan laatuvaatimuksissa. Taidetoimintaa vastaanottava taho haluaa usein ulkoistaa taide- ja kulttuuritoiminnan. Tilaaja odottaa palvelua tarjoavalta tuottajalta ammattitaitoa sekä toiminnan sujuvuutta, unohtamatta myöskään toiminnan järjestämistä suhteellisen pienin kustannuksin.

Nämä vaatimukset luovat hyvin rajoitetun toimintasektorin taidepalvelujen tuottajalle. Tästä näkökulmasta tuottajalta vaaditaan onnistuakseen hyvin suunniteltua, kohdennettua sekä tehokkaasti tuotettua palvelua. Tarkoituksenmukaista olisi tarjota kilpailukykyistä, laadukasta ja asiakkaalle yhteiskehiteltyä ja kohderyhmäärtälöityä taidehyvinvointipalvelua, joka synnyttäisi tuottajan ja tilaajan kesken luottamusta ja pidempiaikaista kumppanuutta.

Tuote saattaa sisältää pieniä määriä taidetta

Taiteen ja kulttuurin toimijoiden palvelutuotannon kannattavuus taloudellisesti vaatii sovelletun liiketoimintaosaamisen ymmärtämistä ja hyödyntämistä. Taidehyvinvointipalvelu pitäisi pystyä näkemään myytävänä kokonaisuutena ja kehittää toimintaa myös tätä silmällä pitäen. Tuotteeksi tekeminen voi olla vain idean jatkokehittelyä asiakas- ja liiketaloudellisesta näkökulmasta. Taide ja kulttuurialalla tuotteistaminen vaatii jonkin sisällön tai toimintamallin toistamista, kustannustehokkuuden aikaansaamiseksi. Tämä on lähtökohdiltaan hyvin erilainen ajattelutapa kuin taiteen tekemisessä.

Taidehyvinvointipalveluillaan toimeentuloa saavan taiteilijan on oltava monipuolinen ammattilainen. Työkalupakettiin pitää kuulua paljon menetelmäosaamista, keskustelutaitoa ja liiketoimintaosaamista. Parhaimmillaan palvelumuotoilu taidesisältöisen toiminnan suunnittelumallina osallistaa paljon erilaisia ja eri ammattitaidon omaavia henkilöitä yhteiseen monitaiteelliseen hyvinvointia tukevaan prosessiin.

Lopuksi

Suomen Taiteilijaseura, Suomen Säveltäjät & Taide- ja kulttuurialan ammattijärjestö TAKU ry

---

Suomen Taiteilijaseura

Suomen Taiteilijaseura on kuvataiteen vaikuttaja- ja asiantuntijajärjestö, joka edustaa 3 000 ammattikuvataiteilijaa. Suomen Taiteilijaseuraan kuuluu kuusi jäsenjärjestöä: MUU, Suomen Kuvanveistäjäliitto, Suomen Taidegraafikot, Taidemaalari liitto, Valokuvataiteilijoiden Liitto sekä alueellisia taiteilijajärjestöjä edustava Suomen Kuvataidejärjestöjen Liitto.

Seura on viime aikoina ollut kiinnostunut hyvinvointipalveluiden kehittämistä osana taiteilijan laajenevaa toimenkuvaa ja ansionmuodostusta. Varsinaisen taiteen tekemisen

ympäri on muodostumassa uusia ammatteja, joissa taiteilijat voivat työllistyä ja myös hankkia itselleen uusia ansioita.

Hyvinvointipalveluiden tuottaminen tulee kuitenkin nähdä varsinaisesta taiteen tekemisestä erillisenä toimintana. Palveluiden tuottaminen myös edellyttää tekijältään erilaisia kompetensseja kuin mihin perinteinen taidekoulutus valmentaa. Vankka peruskoulutus antaa hyvät valmiudet kuvataiteilijana toimimiseen, mutta sen ympärille rakentuvat toiminnot, kuten hyvinvointipalveluiden tuottaminen tai tilaustöiden tekeminen, edellyttävät kuvataiteilijoilta oman osaamisen lisäämistä ja laajentamista.

Jotta Suomen Taitelijaseura voisi tukea kuvataiteilijoita ja heidän toimintaansa laajenevassa ammattikentässä, seura haluaa olla läsnä siellä, missä muutosta tapahtuu. Tämän johdosta seura toteutti esiselvityksen ”Kuvataide- ja musiikkiala hyvinvointipalveluiden tuottajana” yhteistyössä Suomen Säveltäjien ja Satakunnan ammattikorkeakoulun kanssa vuonna 2011. Tavoite oli saada lisätietoa hyvinvointipalvelualan tilanteesta ja taiteilijoiden osaamistarpeista.

Nyt päättyvä Kolmioprojekti oli jatkoa esiselvitykselle. Esiselvityksen pohjalta meillä oli jo selkeähkö käsitys siitä, mitä tietoa ja osaamista kentältä näyttäisi puuttuvan, jotta kuvataiteilijat voisivat menestyksellisesti toimia hyvinvointipalveluiden tuottajina. Kaikki esiselvityksen pohjalta tehdyt oletukset eivät kuitenkaan käytännössä toimineet niin kuin oli oletettu. Kolmioprojektia voikin luonnehtia ”koelaboratorioksi” tai pilotiksi, joka antoi mahdollisuuden kokeilla, ovatko johtopäätökset oikeita ja toimivatko hypoteesit tosielämässä.

Kolmioprojektin aikana useat seikat ovat selventyneet. Ensinnäkin, hyvinvointipalveluiden tuottajiksi ovat selvästi

muita kuvataiteilijoita valmiimpia ne taiteilijat, joilla on erityisosaamista sosiaali- ja terveysalalta, pedagogiikasta tai muulta soveltuvalta alalta. Erot valmiuksissa näyttäisivät olevan melko suuria, suurempia kuin oletettiin. Tämä tarkoittaa, että jatkossa alan täydennyskoulutuksen suunnittelussa tulee huomioida molempien ryhmien tarpeet.

Toinen keskeinen havainto liittyy välittäjien käyttämiseen hyvinvointipalveluiden hankinnassa ja niiden tarjoamisessa. Esimerkiksi taiteilijaorganisaatioiden käyttäminen välittäjinä ei ole kannattavaa. Toimivampi malli näyttäisi olevan, että toimijoiden keskinäistä verkostoitumista tuetaan. Samoin kannattaa tukea taiteilijoiden valmiuksia toimia palveluntarjoajina.

Hyvinvointipalveluiden kenttä vaihtelee kaupungista ja kunnasta sekä organisaatiosta toiseen. Ala myös kehittyy jatkuvasti, joten taloudellisin ja ketterin tapa tukea hyvinvointipalveluiden kehitystä on tukea toimijoiden omatoimista kentän haltuunottoa.

Kolmas keskeinen havainto koski yhteiskehittelyä. Näyttäisi siltä, että yhteiskehittely soveltuu yhdeksi välineeksi hyvinvointipalveluita tarjoavan taiteilijan työkalupakkiin. Sen lisäksi kuitenkin tarvitaan valmiiksi tuotteistettuja paketteja, joita voidaan tarjota tilaajalle. Tilaajien tarpeet ja valmiudet ovat erilaisia, ja niihin tulee palveluntarjoajan pystyä vastaamaan.

Yhteiskehittelyyn liittyi myös havainto, että joissain tapauksissa valmis tuotepaketti on paras tapa aloittaa yhteistyö tilaajan kanssa. Yhteiskehittelyyn voidaan siirtyä, kun luottamus ja yhteistyön edellytykset ovat jo rakentuneet. Yhteiskehittelyä ei kannata tarjota, eikä siihen kannata ryhtyä, jos molemmilla osapuolilla ei ole riittäviä valmiuksia tai halua.

Yhteiskehittely tarjoaa kuitenkin hyvän välineen siihen, ettei hyvinvointipalveluiden tarjoaminen typisty tuotteistetuiksi paketeiksi, vaan että hyvinvointipalveluista voi syntyä monella tasolla luovia ja innovatiivisia prosesseja silloin kuin kasvualusta on olemassa. Tämä antaa myös huomattavas-

ti laajemman sovellettavuuden taiteilijan luovalle ammattitaidolle kuin mitä yksinomaan valmiiden tuotepakettien suunnittelu ja tarjoaminen antaisi.

Haluamme Suomen Taiteilijaseurassa tukea kaikkia hyvinvointipalvelualasta kiinnostuneita kuvataiteilijoita. Haluamme varmistaa, että kaikki hyvinvointipalveluista kiinnostuneet kuvataiteilijat saavat työllistymiseen välineitä ja osaamista. Etenkin nykyisessä tilanteessa, jossa alan rakenteet eivät vielä ole riittävästi kehittyneet, Suomen Taiteilijaseura voisi yhteistyössä muiden järjestöjen kanssa toimia täydennyskoulutus- ja verkostoitumisalustana taiteilijoille, jotka hyvinvointipalveluita haluavat tuottaa. Tämä näkemys on vahvistunut projektin myötä. Lisäksi projekti on vahvistanut käsitystä siitä, että pidempi ja syvempi ammatillinen koulutus olisi hyvä järjestää alan korkeakoulukentässä täydennys- tai erikoistumisopintoina.

Petra Havu
toiminnanjohtaja, Suomen Taiteilijaseura

Suomen Säveltäjät

Suomen Säveltäjät ry:n jäsenistö koostuu taidemusiikin parissa työskentelevistä säveltäjistä. Yhdistyksen pääasiallisena tarkoituksena on valvoa säveltäjien taiteellisia, ammatillisia ja taloudellisia etuja. Viime vuosina yhdistys on pyrkinyt tarkastelemaan säveltäjän työllistymistä laajemmin taiteen kentällä ja tekemään erilaisia avauksia uusien toimintaympäristöjen luomiseksi. Kolmioprojektin myötä yhdistys kohtasi uuden haasteen: hyvinvointipalveluiden tuottamisen. Asia oli uusi sekä säveltäjäyhdistykselle että yksittäisille säveltäjille. Haasteeseen kuitenkin suhtauduttiin mahdollisuutena.

Projekti linkittyi välittömästi jo käynnissä olevaan keskusteluun taiteilijan laajentuvasta toimenkuvasta. Yleisesti toimenkuvan laajentuminen herättää kiivastakin vastustusta, useimmat taiteilijat haluaisivat säilyttää taiteilijan ja teoksen aseman entisellään. Kuvataiteilijoiden suhde erilaisiin projekteihin ja yhteisötaiteeseen on selvästi säveltäjiä avoi-

mempi; näin ollen yhteistyö eri taidealojen välillä osoittautui sangen hedelmälliseksi. Lisäksi tuottajan rooli Kolmio-ryhmissä vahvasti käsitystä siitä, että tuottajuudesta on otettava segmenttejä myös taiteilijoiden osaamiseen.

Taiteilijoiden työskentely erilaisten kohderyhmien kanssa avasi musiikin käyttömahdollisuuksia, ja kohotti säveltäjien itsetuntoa ja käsitystä omasta osaamisestaan. Vaikka musiikin voimaannuttava vaikutus on yleisesti tiedossa, ei tämä taiteen ulottuvuus ole kuulunut taidemusiikin säveltäjien työkalupakkiin.

Kolmioprojektin yhtenä tavoitteena oli aktivoita taiteilijoita luomaan ja tarjoamaan hyvinvointipalveluiden sisältöjä eri asiakasryhmille. Erityisesti pääkaupunkiseudulla mukana olleet yhteistyökumppanit olivat erittäin ammattimaisia ja näkyviä toimijoita, joiden kanssa työskentely osoittautui taiteilijoista motivoivaksi. Jatkossa järjestöjen tulisi pitää yllä jo luotuja yhteistyökanavia sekä kartoittaa laajempaa verkostoa, jonne taiteilijat voivat tarjota ideoitaan suoraan.

Koulutuksen tarve tarkentui Kolmioprojektin järjestettyjen seminaarien myötä. Seminaarit aktivoivat eri segmenttejä säveltäjäyhdistyksen jäsenistössä. Erityisesti pedagogiikan parissa työskentelevät säveltäjät olivat kiinnostuneita projektin etenemisestä. Palaute oli ajoittain jopa yllättävän positiivista, ja jatkokehittelyä asian tiimoilta toivottiin.

Kolmioprojektin kokemusten myötä Suomen Säveltäjät ry on yleisesti aktivoitunut koulutusrintamalla. Ensi syksynä yhdistys aloittaa säveltäjien pedagogisen koulutusjakson, jonka jälkeen kukin osallistuja vetää projektin valitsemaansa musiikkioppilaitoksessa.

Koulutuksen tärkeimpänä tavoitteena on ryhmäpedagogisten taitojen lisääminen. Pedagoginen koulutus ei perinteisesti ole kuulunut säveltäjien opintoihin Suomessa.

Monet säveltäjät ovat toki vetäneet erilaisia työpajoja. Koulutuksessa pohditaan myös sitä, miten musiikkikasvattajan ja säveltäjän erilaiset osaamisalueet tulisivat parhaiten hyödynnetyiksi. Miten säveltäjän "akateemiset" työkalut

avattaisiin käyttöön uusille toimintamalleille ja laajemmille kohderyhmille?

Suomen Säveltäjät on myös ollut mukana Itä-Helsingin kouluissa toteutetussa ITU-hankkeessa.

Jari Eskola
vt. toiminnanjohtaja, Suomen Säveltäjät ry

TAKU – tuottajat osana Kolmiota

Akavalaisen Taide- ja kulttuurialan ammattijärjestö TAKUn 3300 jäsenen joukossa on useita eri alan ammattinimikkeitä sekä eri korkeakoulutustaustoja. Kulttuurituottajat ovat yksi suurimmista yksittäisistä nimikkeistä. TAKUn perustehtävä on jäsentensä palkkauksellisten, ammatillisten ja yhteiskunnallisten etujen valvominen ja niiden edistäminen. Yksi Kolmioprojektin tavoitteista oli lisätä kuvataiteilijoiden, säveltäjien ja tuottajien valmiuksia toimia moniammatillisissa työryhmissä ja aktivoita tuottajia yhdessä taiteilijoiden kanssa luomaan ja tarjoamaan hyvinvointipalveluiden sisältöjä eri asiakasryhmille sekä mallintamaan tämä operaatio eri laitosten kanssa selkeästi eteneväksi prosessiksi erityisesti pääkaupunkiseudulla. Tuottajan osaamisen tarve ilmeni jo aiemmin toteutetussa esiselvityshankkeessa, koska kulttuurituottaja voi toimia useilla taiteen alueilla tuottaen palveluita kaikille kohderyhmille. Esiselvityksessä oli tullut selkeästi esiin, että juuri välittäjäosaamista tarvitaan taiteilijoiden ja vastaanottavien organisaatioiden välille.

Hankkeen toimintamalliksi valittiin pilotit, jotka olivat keskeisessä asemassa sen vuoksi, että toimenpiteet suunniteltiin niihin osallistuvien tarpeiden mukaan yhteiskehittelyllä. Myös mukana olleiden palveluiden ostajien ja käyttäjien näkökulma koettiin tärkeäksi lähtökohdaksi jatkuvuuden ja toimintojen pysyvyyden vuoksi. Taiteilijoiden ja tuottajien roolien muodostuminen yhteiskehittelyssä oli haastavaa, mutta parhaimmillaan erittäin antoisaa. Oman haasteensa toimintaan toivat myös hankkeen hallinnointiin liittyvät erityiskysymykset.

Pilottien toiminnassa oli ajoittain nirhauskohtia, joissa kipuiltiin taiteilijoiden, tuottajien ja tilaajien roolien kanssa ja kesken. Toimintaan osallistuneille tällainen toimintamuoto ja yhteiskehittely olivat uutta, mutta hankkeen lopussa tarkasteltuna tervetullutta. Saadun kokemuksen perusteella näin kehiteltujen palvelujen myyminen ja tilaaminen vaativat vielä harjoittelua kaikilta osapuolilta. Uusi toimintatapamalli tulee kuitenkin parhaimmillaan avaamaan uusia työllistymismahdollisuuksia erilaisissa pysyvissä organisaatioissa pienille ja joustavasti liikkuville työryhmille.

Varsinaisesti kulttuurituottajien koulutuksen sisältöjen kehittämiseen hanke ei tuottanut lisäarvoa, koska jo nykyisin koulutuksessa on mahdollisuus painottaa opintoja myös sosiaali- ja terveystieteille.

Koska Kolmioprojekti tuotti tietämystä niistä haasteista, joita yhteiskehittelyn kautta tuotettavissa palveluissa ilmenee, on mukana olleiden järjestöjen hyvä kehittää myös jäsenistönsä osaamista yhteiskehittelyhankkeiden tehokkaan toiminnan turvaamiseksi. Uskon, että mielekkään yhteiskehittelyn tuloksena on löydettävissä monia uusia ja varmasti merkittäviä tapoja toimia. Tämä edellyttää sitä, että taiteilijat ja tuottajat oppivat yhä paremmin tuntemaan toisiaan ja keskinäistä osaamistaan. Sen vuoksi hankkeessa mukana olleiden järjestöjen olisikin hyvä tarjota tulevaisuudessa jäsenilleen yhteisiä foorumeja tutustua ja verkostoitua ja kehittää nyt saatujen kokemusten myötä uusia yhteisiä toimintatapoja.

Kolmioprojektin tuottaman osaamisen myötä TAKU on lähtenyt mukaan hakemaan rahoitusta muun muassa pääkaupunkiseudulla suunnitteilla olevaan sosiaali- ja terveysviraston kotihoitoon liittyvään kehittämisprosessin osaan. Siinä tullaan analysoimaan ja mallintamaan taide- ja kulttuurilähtöisten menetelmien soveltuvuutta kotihoidon arjessa ja työmenetelmissä – välittäjänä tuottajat.

Kirsi Herala
toiminnanjohtaja, Taide- ja kulttuurialan ammattijärjestö
TAKU ry

Euroopan unioni
Euroopan sosiaalirahasto

Vipuvoimaa
EU:lta
2007–2013

TAKU

samk

Sisältää käytännön kokemuksia taiteen, kulttuurin ja hyvinvoinnin soveltamisesta.

kolmio-projekti.blogspot.fi

ISSN 1457-0696 (painettu)
ISBN 978-951-633-129-7
ISSN 2323-8356 (verkkojulkaisu)
ISBN 978-951-633-130-3

